

Nr 118.

Ankom till riksdagens kansli den 30 april 1931 kl. 3 e. m.

*Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition an-
gående anslag till hospitalsbyggnader.*

(3:e avd.)

I den till riksdagen den 3 januari 1931 avlåtna propositionen (nr 1) an-
gående statsverkets tillstånd och behov för budgetåret 1931/1932 har Kungl.
Maj:t under femte huvudtiteln (punkt 56 av det vid propositionen fogade
utdraget av statsrådsprotokollet över socialärenden nämnda dag) föreslagit
riksdagen att, i avvaktan på den proposition i ämnet, som kunde bli va
riks-
dagen förelagd, *dels* till hospitalsbyggnader för budgetåret 1931/1932 beräkna
ett extra reservationsanslag av 6,400,000 kronor, *dels ock* beräkna, att av
nämnda belopp 1,300,000 kronor skulle utgå av statsverkets fond av rus-
drycksmedel.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en till riksdagen avlåten, den 20 februari
1931 dagtecknad proposition, nr 140, vilken hänvisats till statsutskottets för-
beredande behandling, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsproto-
kollet över socialärenden samma dag, föreslagit riksdagen att

I) besluta, att vid S:t Lars sjukhus i Lund skola i huvudsaklig överens-
stämmelse med av chefen för socialdepartementet i sagda statsrådsprotokoll
till omedelbart utförande förordade förslag verkställas vissa nybyggnads-
och andra arbeten för en beräknad kostnad av sammanlagt högst 575,000
kronor;

II) besluta, att den anstalt för vuxna, svårskötta, obildbara sinnesslöa av
mankön, som enligt beslut av 1930 års riksdag må inrättas genom omändring
och utbyggnad av det ofullbordade kasernetablissemnet i Lund för en be-
räknad kostnad av högst 4,140,000 kronor, skall anordnas i huvudsaklig enlig-
het med av departementschefen i statsrådsprotokollet förordat förslag;

III) besluta, att i huvudsaklig överensstämmelse med av departements-
chefen i statsrådsprotokollet förordat förslag ändringsarbeten å vattenverket
vid Sundby sjukhus vid Strängnäs skola utföras för en beräknad kostnad av
högst 89,000 kronor; samt

IV) under femte huvudtiteln, avdelningen medicinalstaten samt hälso- och
sjukvården, underavdelningen sjukvårdsanstalterna, till hospitalsbyggnader
för budgetåret 1931/1932 anvisa ett extra reservationsanslag, därav 1,300,000
kronor att utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel, av 6,400,000 kronor.

I fråga om utredningen i ämnet får utskottet hänvisa till återopande stats-
rådsprotokollet.

Inledning.

I en inledning till propositionen har departementschefen till en början erinrat, att en *plan för anskaffande av nya platser för den statliga sinnessjukvården* framlades i *propositionen nr 165* till 1928 års riksdag, enligt vilken plan den rådande bristen på vårdplatser å de statliga sinnessjukanstalterna skulle fyllas medelst genomförande av ett i planen ingående byggnadsprogram.

Föredragande departementschefen underströk emellertid, att han icke ville hava uttalat, att statsmakterna då skulle fatta avgörande ståndpunkt till någon detaljerad plan för åstadkommande av nya sinnessjukplatser, utan att avsikten endast vore, att statsmakterna skulle för sig klargöra det resultat, som de ansåge inom viss tid böra vinnas, och att alltså den då och i framtiden förestående prövningen av föreliggande byggnadsfrågor skulle ske under vederbörligt hänsynstagande därtill.

Sammanlagda antalet hospitalsplatser för sinnessjuka skulle efter förslagets genomförande komma att uppgå till omkring 16,500. De beräknade kostnaderna för planens utförande uppgingo till 39,549,500 kronor.

Beträffande den tid, inom vilken planen skulle förverkligas, ansåg departementschefen, att man tills vidare borde eftersträva platsbehovets fyllande inom en tid av 10 år.

I *riksdagens skrivelse* i frågan (nr 287 år 1928) uttalades, att det icke längre borde anstå med vidtagande av mera planmässiga åtgärder för fyllande av den starka bristen på platser för sinnessjuka å de statliga sinnessjukanstalterna, liksom ej heller med ordnande av frågan rörande vården av vuxna, vanartade sinnesslöa. Arbetet med ökande av antalet platser för nämnda vårdbehövande borde sålunda energiskt fortsättas och därvid bedrivs efter en enhetlig plan. I fråga om tiden för planens genomförande yttrade riksdagen, att med hänsyn till det trängande behovet av ökat antal hospitalsplatser anskaffningen av dessa borde ske inom så kort tidsperiod, som omständigheterna medgäve, samt att därför, oaktat de stora kostnader som åsamkades statsverket för planens genomförande, tidsperioden syntes, så vitt då kunde bedömas, i enlighet med vad departementschefen förordat böra bestämmas till 10 år. Vad anginge grunddragen i det framlagda förslaget rörande sättet för platsanskaffningen anförde riksdagen, att riksdagen, såvitt då kunde bedömas, icke funnit anledning till erinran däremot. Riksdagen funne sig emellertid sakna anledning att närmare ingå på vad departementschefen yttrat i förevarande hänseende.

Det anslag, som för planens genomförande i enlighet med propositionens förslag beviljades för budgetåret 1928/1929, uppgick till 3,500,000 kronor. Till fortsatta åtgärder för planens genomförande anvisades för budgetåret 1929/1930 ett anslag av 4,100,100 kronor.

I propositionen nr 150 till 1930 års riksdag angående anslag till hospitalsbyggnader föreslogos *vissa ändringar i 1928 års plan för anskaffande av nya platser för den statliga sinnessjukvården*. Såsom framgår av jämförelse med en vid propositionen fogad översikt över beräknade kostnader för ny-

anskaffning av hospitalsplatser m. m. under budgetåren 1928/1929—1937/1938 skulle 1928 års plan efter de föreslagna ändringarna te sig på följande sätt:

Anstalt	Platsantal		Kostnad kronor
	Sinnes- sjuka	Sinnes- slöa	
Utvidgning av Växjö hospital	480	—	3,807,600
Nytt hospital i Visby	200	—	2,515,300
Hospital vid Umeå	918	—	7,650,000
Upptagningspaviljong vid Umeåhospitalet			
Omändring av Vänersborgs kaserner	587	283	2,662,000
Omändring av Jönköpings »	1,220	—	6,750,000
Nya paviljonger vid Hälsingborgs hospital	200	—	1,000,000
Nya platser vid äldre hospital	150	—	525,000
Övertagande av s. k. länsplatser vid äldre hospital	303	—	1,060,500
Psykiatrisk klinik i Lund	102	—	724,100
Kliniker i Stockholm och Uppsala	200	—	2,000,000
Omändring av Sala kaserner	—	370	1,367,000
Omändring av Örebro kaserner	—	350	1,409,000
Tillbyggnad av Piteå hospital	170	—	2,200,000
Hospital i Gävleborgs län	518	—	4,144,000
Omändring av Vaxholms kasern (eller motsvarig- het)	—	305	2,025,650
Omändring av Lunds kaserner	—	612	4,200,000
Större omändringsarbeten:			
Vänersborgs hospital	—	—	50,000
Uppsala hospitals w. c.-anläggning	—	—	234,500
» » köks reparation	—	—	116,300
Vadstena hospitals vattenledning m. m.	—	—	1,458,350
Första klass paviljonger vid Lunds hospital	—	—	209,000
Övriga	—	—	2,100,000
	Summa 5,048	1,920	48,208,300

Genom ifrågavarande ändringar i 1928 års plan har platsantalet för sinnessjuka i förhållande till motsvarande platsantal enligt nämnda plan minskats med 9 platser. Å andra sidan må dock framhållas, att enligt förslag, som i sistnämnda proposition framlades för förra årets riksdag, minskningen av platser å Vadstenaanstalten — tidigare beräknad till 66 — skulle begränsas till 36.

Den betydelsefullaste ändringen av 1928 års plan utgjordes emellertid av, att planen utökades med två byggnadsföretag, avseende det ena omändring av Vaxholms kasern (eller motsvarighet) och det andra omändring av det i Lund belägna, påbörjade kasernetablissemnetet. Dessa byggnadsföretag avsågo uppförandet av anstalter för *svårskötta, obildbara sinnesslöa*. Omhändertagandet av dylika sinnesslöa ansågs i propositionen böra ankomma på staten, och inredandet av anstalter för dem borde ingå som ett

led i hospitalsbyggnadsplanen. Uppförandet av Lundaanstalten skulle emellertid enligt nämnda kostnadsöversikt icke taga sin början förrän under budgetåret 1933/1934 och uppförandet av anstalt å Vaxön eller motsvarighet härtill först under budgetåret 1935/1936.

De ändamål, för vilka anslag begärdes i 1930 års proposition, voro huvudsakligen *dels* fortsättande och avslutande av byggnadsarbetena beträffande anstalterna i Sala och Örebro samt av vissa ombyggnadsarbeten vid Uppsala hospital och asyl, *dels* fortsatta arbeten med omändringen av kasern-etablissemnet i Jönköping och med uppförandet av ett sinnessjukhus vid Umeå, *dels ock* slutligen påbörjande av ombyggnad av första klasspaviljongerna vid Lunds hospital och asyl, av vissa ombyggnads- och ändringsarbeten vid Vadstena hospital och asyl och av ny- och ombyggnadsarbeten vid Växjö hospital. Därutöver beräknades ett mindre belopp för bestridande av kostnader för underhåll av byggnader vid anstalterna i Sala, Örebro och Jönköping, för vilket ändamål byggnadsstyrelsen begärt 9,000 kronor, samt för vissa utredningar m. m. Sammanlagda anslaget ansågs i propositionen bära beräknas till 4,700,000 kronor.

Riksdagen godkände de anslagsförslag, som Kungl. Maj:t sålunda framlagt, och anvisade för innevarande budgetår det äskade beloppet. Därjämte fann emellertid riksdagen, som biträdde den i propositionen uttalade uppfattningen såväl i avseende å statens skyldighet att omhändertaga de svårskötta, obildbara sinnesslöa som beträffande de för dessa avsedda anstaltens inordnande under hospitalsbyggnadsplanen, att Lundaanstalten borde färdigställas snarast möjligt och att förberedelser härför borde vidtagas utan dröjsmål. Medlen för dessa förberedande arbetens igångsättande ansåg riksdagen kunna för innevarande budgetperiod begränsas till 100,000 kronor vilket belopp syntes kunna utgå av reservationer å dittills för hospitalsbyggnader anvisade anslag.

Slutligen uttalade riksdagen i samband med att riksdagen godkände förslaget om medels anvisande för ombyggnad av första klass paviljongerna vid Lunds hospital och asyl önskvärldheten därav, att vid eventuellt uppkommande ytterligare krav å renoveringsarbeten vid sinnessjukhusen en plan framlades för riksdagen för belysande dels av omfattningen av sådana arbeten och dels av den ordning, i vilka arbetena borde ifrågakomma.

Mot de föreslagna ändringarna i 1928 års hospitalsbyggnadsplan gjordes icke någon erinran i riksdagsskrivelsen. Ej heller föranledde den vid propositionen fogade översikten, som innefattade ett förslag till hur planen i sitt utvidgade skick borde i sina huvuddrag fullföljas, någon annan anmärkning från riksdagens sida än den, som följer av beslutet rörande sinnesslöanstalten i Lund.

Genom beslut den 27 juni 1930 fördelade Kungl. Maj:t det anvisade anslagsbeloppet å 4.7 miljoner kronor på följande sätt, nämligen

till fortsättande av omändringen av Västmanlands trängkårs kasernetablissemment i Sala	kronor	217,000
till fortsättande av omändringen av Svea trängkårs kasernetablissemment i Örebro	»	359,000
till fortsatta arbeten med anordnande av w. c.-anläggning inom vissa byggnader vid Uppsala hospital och asyl.....	»	174,500
till fortsatta arbeten med utvidgning av köksbyggnaden vid Uppsala hospital och asyl	»	116,300
till fortsättande av uppförandet av ett sinnessjukhus i Umeå socken	»	1,200,000
till fortsättande av omändringen av Jönköpings regementets kasernetablissemment i Jönköping	»	2,100,000
till ombyggnad av första klasspaviljongerna vid Lunds hospital och asyl	»	100,000
till ny- och ombyggnadsarbeten vid Växjö hospital	»	200,000
till ombyggnads- och ändringsarbeten vid Vadstena hospital och asyl	»	200,000

Av anslagsbeloppets återstod, 33,200 kronor, anvisades 12,000 kronor för underhåll av byggnader i Sala, Örebro och Jönköping. Resten kvarstår tills vidare till Kungl. Maj:ts förfogande.

I samband med fördelningen av det för innevarande budgetår beviljade anslaget till hospitalsbyggnader vidtogs åtgärd för genomförande av riksdagens beslut angående sinnesslöanstalt i Lund. Kungl. Maj:t förordnade nämligen, att det belopp å högst 1,387,000 kronor, som genom brev den 20 juni 1929 anvisats till fortsättande av omändringen av Västgöta regementets kasernetablissemment i Vänersborg att utgå av det för budgetåret 1929/1930 beviljade anslaget till hospitalsbyggnader, skulle minskas till högst 1,287,000 kronor, och att för verkställandet av vissa förberedande arbeten för omändring och utbyggnad av det ofullbordade kasernetablissemmentet i Lund till en anstalt för svårskötta, obildbara sinnesslöa av mankön ett belopp motsvarande den sålunda företagna minskningen eller alltså högst 100,000 kronor skulle utgå av befintliga reservationer å det för budgetåret 1929/1930 anvisade anslaget till hospitalsbyggnader.

Ytterligare anbefalldes Kungl. Maj:t i samband med fördelningen av ifrågavarande medel medicinalstyrelsen att uppgöra och till Kungl. Maj:t inkomma med fullständig plan rörande de renoveringsarbeten av större betydelse, som ansåges böra under tiden till och med utgången av budgetåret 1937/1938 vidtagas vid statens sinnessjukhus. I planen skulle angivas ej mindre omfattningen av och den beräknade kostnaden för ifrågavarande arbeten än även den ordning, i vilken desamma ansåges böra komma till utförande. Det uppdrag, som sålunda lämnats medicinalstyrelsen, har emellertid ännu icke kunnat slutföras.

I den vid 1930 års hospitalsbyggnadsproposition fogade kostnadsöversikten, som förut omnämnts, beräknades, att medel för budgetåret 1931/1932 skulle

erfordras dels till fortsättande och avslutande av ändringsarbetena å sinnessjukanstalterna i Lund (*S:t Lars sjukhus i Lund*) och Vadstena (*Birgittas sjukhus i Vadstena*), dels ock till fortsatta arbeten med de nya anstalterna i Jönköping (*Ryhovs sjukhus i Jönköping*) och vid Umeå (*Umedalens sjukhus vid Umeå*) ävensom med omändringen av anstalten vid Växjö (*S:t Sigfrids sjukhus vid Växjö*). Enligt översikten kunde det erforderliga anslaget för nämnda budgetår beräknas komma att uppgå till 5,990,000 kronor.

I årets statsverksproposition framhöll departementschefen, att medel för nästkommande budgetår nu erfordrades för de arbeten, som nyss nämnts, ävensom till den av riksdagen beslutade sinnesslöanstalten i Lund. Vidare anförde departementschefen bland annat, att medicinalstyrelsen ifrågasatt anslag för vissa nya arbeten samt ersättning åt Malmöhus läns landsting i anledning av övertagande av den landstinget tillhöriga, vid sinnessjukhuset i Lund anordnade upptagningsanstalten för sinnessjuka.

Av de utav medicinalstyrelsen enligt statsverkspropositionen till erhållande av anslag ifrågasatta nya arbetena har i nu föreliggande proposition förordats reparation av köksbyggnad och värmeledning samt nytt ångpannehus vid S:t Lars sjukhus i Lund, varjämte till behandling upptagits frågan om ersättning i nyss angivna hänseende åt Malmöhus läns landsting.

Emellertid har anslag för nästa budgetår ansetts böra beräknas för ytterligare ett företag, nämligen för utvidgning av vattenledningsverket vid Sundby sjukhus vid Strängnäs. Och vidare har departementschefen jämte frågan om nämnda ersättning åt Malmöhus läns landsting till prövning upptagit motsvarande, jämväl aktuella fråga beträffande Älvsborgs läns landstings upptagningsanstalt för sinnessjuka.

Härefter har departementschefen övergått till behandling av var och en av de frågor, som i överensstämmelse med det nyss anförda nu ansetts böra upptagas till avgörande. Dessförinnan har dock departementschefen lämnat en redogörelse för det läge, i vilket frågan om uppförandet av en anstalt för svårskötta, obildbara sinnesslöa å Vaxön nu befinner sig.

Ifrågasatt uppförande å Vaxön av anstalt för vård av vuxna, svårskötta, obildbara sinnesslöa av kvinnligt kön.

Med skrivelse den 27 februari 1929 framlade kasernkommittén förslag, enligt vilket bland annat det av Svea ingenjörskårs kustingenjörskompani disponerade kasernetablissemnetet å Vaxön skulle tagas i anspråk till en statlig anstalt för vård av vuxna, svårskötta, obildbara sinnesslöa av kvinnligt kön.

Över förslaget avgav medicinalstyrelsen, efter samråd med byggnadsstyrelsen, den 29 november 1929 infordrat utlåtande. Medicinalstyrelsen anförde däri bland annat, att styrelsen ansåge sig böra framhålla, att uppförandet för det föreliggande ändamålet av särskilda paviljonger, förslagsvis en paviljong om ett hundratal platser vid var och en av tre av statens sinnessjukhus, syntes erbjuda en i flera avseenden lämpligare lösning av vårdfrågan än den av kasernkommittén föreslagna.

I förra årets hospitalsbyggnadsproposition uttalade dåvarande departementschefen, att han ställde sig tveksam till frågan, huruvida någon anstalt av avsedd storlek och beskaffenhet borde komma till stånd å berörda område, desto mera som flera andra sätt att lösa vårdfrågan kunde tänkas.

I skrivelse den 28 november 1930 till chefen för socialdepartementet angående utredning rörande förslag till plats m. m. för sinnessjukhus inom Gävleborgs län berörde härefter medicinalstyrelsen åter kasernkommitténs förslag. Styrelsen anförde därvid bland annat, att styrelsen icke funnit anledning frångå vad styrelsen i utlåtandet den 29 november 1929 föreslagit rörande beredande av vård åt vuxna, obildbara sinnesslöa. Tillika framhöll styrelsen, att, förutom andra omständigheter, denna vårdfrågas ordnande inverkade på det antal platser, som borde beräknas för Gävleborgssjukhuset.

På grund av sistnämnda skrivelse uppdrog Kungl. Maj:t genom beslut den 30 januari 1931 åt medicinalstyrelsen att verkställa utredning rörande uppförande av särskilda paviljonger för vård av kvinnliga vuxna, obildbara sinnesslöa vid vissa av statens sinnessjukhus samt att till Kungl. Maj:t inkomma med det förslag och de kostnadsberäkningar, som kunde föranledas av utredningen.

Departementschefen har nu förklarat, att han liksom sin företrädare vore tveksam, huruvida den ifrågasatta sinnesslöanstalten å Vaxön bör komma till stånd. Slutlig ståndpunkt till detta spörsmål syntes icke böra tagas, förrän å ena sidan man erhållit kännedom om de möjligheter, som kunde finnas, att disponera kasernetablissemnet för andra ändamål, vilken fråga för närvarande vore föremål för prövning, och å andra sidan frågan om beredande av vård av kvinnliga vuxna, obildbara sinnesslöa i särskilda paviljonger vid statens sinnessjukhus föreläge i sådant skick, att den kunde närmare bedömas ur sjukvårds- och ekonomisk synpunkt.

Umedalens sjukhus vid Umeå.

I propositionen nr 220 till 1929 års riksdag framlades förslag om uppförande för en beräknad kostnad av högst 7,650,000 kronor av en för 918 vårdplatser avsedd sinnessjukanstalt vid Umeå.

Kungl. Maj:ts förslag, beträffande vars innehåll utskottet tillåter sig hänvisa till nyssnämnda proposition, blev av riksdagen bifallet (skrivelse nr 288).

Av det till hospitalsbyggnader för budgetåret 1929/1930 begärda och av riksdagen beviljade anslaget beräknades ett belopp av 215,000 kronor för påbörjande av arbetena m. m. med ifrågavarande sinnessjukanstalt, därav 15,000 kronor avsågos till täckande av kostnaderna för 1928 års studiedelegation för vissa hospitalsbyggnadsfrågor m. m.

Genom brev den 20 juni 1929 uppdrog Kungl. Maj:t åt medicinalstyrelsen att — under förutsättning att vissa överenskommelser bleve träffade med kommunalfullmäktige i Umeå landskommun och Umeå socknemän — låta uppföra sinnessjukanstalten i enlighet med riksdagens beslut.

Samtidigt ställde Kungl. Maj:t för uppförande — under angivna förutsättning — av nämnda sinnessjukanstalt till medicinalstyrelsens förfogande

ett belopp av högst 200,000 kronor av det för budgetåret 1929/1930 anvisade anslaget till hospitalsbyggnader.

Sedermera träffades sådana överenskommelser med kommunalfullmäktige i Umeå landskommun och Umeå socknemän, som enligt Kungl. Maj:ts nyss berörda brev skulle utgöra förutsättning för uppförandet av ifrågavarande sinnessjukanstalt.

I överensstämmelse med beräkningen i förra årets hospitalsbyggnadsproposition av medelsbehovet under innevarande budgetår för fortsättande av byggnadsarbetena å ifrågavarande sinnessjukhus, vilken beräkning godkändes av riksdagen, ställde Kungl. Maj:t genom beslut den 27 juni 1930 för berörda ändamål till medicinalstyrelsens förfogande — utöver genom brevet den 20 juni 1929 anvisat belopp av högst 200,000 kronor — ett belopp av högst 1,200,000 kronor av det för budgetåret 1930/1931 anvisade anslaget till hospitalsbyggnader.

Enligt Kungl. Maj:ts nu föreliggande förslag skulle under anslaget till hospitalsbyggnader för budgetåret 1931/1932 för fortsättande av byggnadsarbetena å ifrågavarande sjukhus — vilket enligt Kungl. Maj:ts beslut den 31 oktober 1930 skall från och med den 1 januari 1931 benämnas Umedalens sjukhus vid Umeå — beräknas ett belopp av 2,300,000 kronor.

Ryhovs sjukhus i Jönköping.

I propositionen nr 220 till 1929 års riksdag framlade Kungl. Maj:t förslag rörande omändring för en beräknad kostnad av högst 6,750,000 kronor — däri inräknade utgifter för inlösen av vissa Kungl. Maj:t och kronan icke tillhöriga byggnader och annan egendom — av det av Jönköpings regemente tidigare disponerade kasernetablissemnet i Jönköping till en för 1,220 vårdplatser avsedd sinnessjukanstalt.

Kungl. Maj:ts förslag, beträffande vars innehåll utskottet tillåter sig hänvisa till nyssnämnda proposition, bifölls av riksdagen (skrivelse nr 288).

Av det till hospitalsbyggnader för budgetåret 1929/1930 begärda och av riksdagen beviljade anslaget beräknades ett belopp av 160,000 kronor för bestridande av kostnaderna för ifrågavarande omändringsarbetens fortsatta beredande m. m.

Genom brev den 20 juni 1929 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att låta omändra förenämnda kasernetablissemnet till sinnessjukanstalt i enlighet med riksdagens beslut.

Samtidigt föreskrev Kungl. Maj:t, att omändringsarbetena skulle så bedrivas, att den avsedda anstalten kunde efter färdigställande tagas i bruk före den 1 juli 1934.

Därjämte ställde Kungl. Maj:t till byggnadsstyrelsens förfogande från det för budgetåret 1929/1930 anvisade anslaget till hospitalsbyggnader ett belopp av högst 160,000 kronor att användas till omändringsförslagets genomförande.

I överensstämmelse med beräkningen i förra årets hospitalsbyggnadsproposition av medelsbehovet under innevarande budgetår för fortsatta arbeten

med förenämnda kasernetablissemens omändring till sinnessjukhus, vilken beräkning godkändes av riksdagen, ställde Kungl. Maj:t genom beslut den 27 juni 1930 för berörda ändamål till byggnadsstyrelsens förfogande — utöver genom brevet den 20 juni 1929 anvisat belopp av högst 160,000 kronor — ett belopp av 2,100,000 kronor av det för budgetåret 1930/1931 anvisade anslaget till hospitalsbyggnader.

Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 31 oktober 1930 skall sinnessjukanstalten, som i enlighet med det föregående nu är under uppförande, benämnas Ryhovs sjukhus i Jönköping.

Vid anmälan av frågan om medel för förevarande ändamål under nästkommande budgetår har *departementschefen* anfört följande:

»Enligt den vid propositionen nr 150 till förra årets riksdag fogade, i det föregående omförmälda kostnadsöversikten skulle för nästkommande budgetår till fortsättande av de arbeten, om vilka här är fråga, böra beräknas ett belopp av 2,100,000 kronor, eller alltså samma belopp, varom byggnadsstyrelsen nu gjort framställning. Vid förhandlingar med representanter för medicinalstyrelsen och byggnadsstyrelsen i syfte att utröna möjligheten att med hänsyn till det statsfinansiella läget begränsa anslagsbeloppen för de särskilda byggnadsföretagen har jag emellertid erfarit, att vid utgången av innevarande budgetår en reservation å för ändamålet redan anvisade medel av omkring 450,000 kronor kan beräknas förefinnas. Denna reservation skulle, därest det nu begärda anslagsbeloppet anvisades, icke, enligt vad samtidigt uppgivits, behöva tagas i anspråk under nästa budgetår. Vid sådant förhållande läser för de fortsatta arbetena med ifrågavarande kasernetablissemens omändring till sinnessjukhus ej för nästa budgetår behöva beräknas högre belopp än (2,100,000 — 450,000) 1,650,000 kronor.»

Vissa arbeten vid S:t Lars sjukhus i Lund.

S:t Lars sjukhus i Lund består av två från varandra genom Höje å skilda delar. Den äldre delen — förutvarande hospitalet — benämnes numera östra sjukhuset. Den nyare delen — förutvarande asylen — kallas västra sjukhuset. Genom en bro över vattendraget äro de båda delarna förbundna med varandra.

Vid *östra sjukhuset* äro byggnaderna fördelade i två grupper, belägna på något avstånd från varandra.

Den större av dessa grupper — *centralgruppen* — omfattar huvudsakligen *dels* A-, B- och C-paviljongerna, två av varje slag, *dels* två läns-paviljonger och två nervpaviljonger, *dels* ock administrationsbyggnad, köksbyggnad och tvätthus.

Till den mindre gruppen höra två första klass paviljonger samt chefsläkarbostad (förutvarande överläkarbostad) ävensom bostad åt överläkaren av tredje klass (förutvarande hospitalsläkarbostad).

I *västra sjukhuset*, där byggnaderna utgöra ett enda byggnadskomplex, finnas väsentligen *dels* sex paviljonger, *dels* ock administrationshus. Hit hör även, bland annat, ett pannhus.

I *östra sjukhuset* finnes en central pann- och maskinanläggning, vars lokaler äro sammanbyggda med köksbyggnaden.

Denna pannanläggning består av två gamla eldrörspannor samt en likaledes gammal vattenrörspanna, som dock insattes först 1924 i utbyte mot en eldrörspanna. Från pannanläggningen distribueras för närvarande värme till olika byggnader inom östra sjukhuset dels enligt pumpvarmvattensystem, dels ock enligt ångvärmesystem.

Medelst pumpvarmvattensystem uppvärmas från pannanläggningen B- och C-paviljongerna, läns-paviljongerna och nervpaviljongerna.

Köksbyggnaden och tvätthuset uppvärmas med ånga från nämnda pannanläggning.

Vad beträffar övriga byggnader tillhörande östra sjukhuset, i den mån de här äro av intresse, må nämnas, att administrationsbyggnaden ävensom bostaden åt överläkaren av tredje klass uppvärmas medelst kakelugnar och kaminer, medan A-paviljongerna uppvärmas med lågtrycksånga från egna värmecentraler.

I *västra sjukhuset* finnes en panncentral med fyra 30—40 år gamla ångpannor. De till sjukhuset hörande paviljongerna uppvärmas med ånga därifrån.

Departementschefen har först upptagit till behandling frågan om fortsatt anslag till den av 1930 års riksdag beslutade ombyggnaden av första klass paviljongerna. Därefter har departementschefen övergått till behandling av det, såsom i inledningen antytts, nu föreliggande förslaget angående omändring av köksbyggnad och värmeledning samt ny ångpannebyggnad vid ifrågavarande anstalt.

Vad förstnämnda fråga angår må erinras, att Kungl. Maj:t i propositionen nr 150 till 1930 års riksdag hemställde, att riksdagen måtte besluta, att ombyggnad av första klass paviljongerna skulle för en beräknad kostnad av högst 209,000 kronor utföras i huvudsaklig överensstämmelse med av arkitekten Carl Westman i november 1927 uppgjorda ritningar, dock med iakttagande av viss av föredragande departementschefen i propositionen förordad jämkning. Som ett led i den sålunda föreslagna ombyggnaden ingick anordnande av centralvärmeledning i de ifrågavarande paviljongerna med lokala värmekroppar anslutna till hospitalets pumpvarmvattenanläggning, från vilken en ledning i kulvert skulle dragas till den närmaste paviljongen och därifrån genom den mellan paviljongerna belägna chefsläkarbostadens källare — där en i denna byggnad befintlig värmeledning skulle anslutas till den nya ledningen — till den andra paviljongen.

Kungl. Maj:ts förslag, beträffande vars innehåll i övrigt utskottet tillåter sig hänvisa till nyssnämnda proposition, blev bifallet av riksdagen (riksdagens skrivelse nr 361).

Av det till hospitalsbyggnader för budgetåret 1930/1931 begärda och av riksdagen beviljade anslaget beräknades ett belopp av 100,000 kronor för påbörjande av ombyggnadsarbetena.

Genom brev den 27 juni 1930 uppdrog Kungl. Maj:t åt medicinalstyrelsen

att i huvudsaklig överensstämmelse med förberörda ritningar, dock under iakttagande av den utav departementschefen förordade jämkningen, låta för en beräknad kostnad av högst 209,000 kronor verkställa ombyggnad av ifrågasvarande paviljonger. Samtidigt ställde Kungl. Maj:t för ändamålet till medicinalstyrelsens förfogande ett belopp av högst 100,000 kronor av det för budgetåret 1930/1931 anvisade anslaget till hospitalsbyggnader.

Enligt den vid 1930 års hospitalsbyggnadsproposition fogade kostnadsöversikten skulle till förevarande ombyggnadsarbeten för nästkommande budgetår utgå återstoden av det belopp, vartill sammanlagda kostnaderna beräknats, eller (209,000 — 100,000) 109,000 kronor, vilket belopp även enligt nu föreliggande proposition ansetts böra beräknas för ändamålet.

Vad härefter angår det nu till behandling föreliggande förslaget angående omändring av köksbyggnaden och värmeledningen samt ny ångpannebyggnad vid ifrågasvarande anstalt, omfattar detsamma *dels* uppförande av en ny ångpannebyggnad, som skulle inrymma värme- och kraftcentral för hela sjukhusanläggningen, *dels* genomförandet av en till denna central ansluten pumpvarmvattenuppvärmning i A-paviljongerna, administrationsbyggnaden, köksbyggnaden och bostaden åt överläkaren av tredje klass, allt i östra sjukhuset, *dels* anslutning av västra sjukhusets ångvärmeledning till den nya centralen, därvid pannanläggningen i västra sjukhuset skulle slopas, *dels* ock ändring och utvidgning av köksanläggningen i nyssnämnda köksbyggnad. Därjämte har i förslaget upptagits inrättande av anordning för avhårdning av vattenledningsvatten, avsedd att inrymmas i den nya ångcentralen.

Förslaget har uppgjorts av arkitekten C. Westman beträffande byggnadsarbetena, ingenjören Theorell beträffande ångpanneanläggning och värmeledningar samt vatten- och avloppsledningar, överingenjören Torsten Holmgren beträffande den elektriska anläggningen, kaptenen G. Wersäll beträffande köksutrustningen och ingenjören John Bergström beträffande anordningen för vattenavhårdning. Ritningarna till det nya ångpannehuset äro upprättade av Westman i september 1930.

Den nya *ångpannebyggnaden* föreslås förlagd vid östra sjukhuset i närheten av köks- och tvättbyggnaderna och, liksom dessa, söder om vägen till västra sjukhuset. Byggnaden avses uppförd i en våning med en flygel för pannanläggningen och, i rät vinkel mot denna, en annan flygel med utrymmen för erforderliga maskiner och verkstäder samt den föreslagna vattenavhårdningsanordningen. Pannanläggningen skulle bestå av den gamla vattenrörspannan samt två nya sådana pannor. Vidare skulle anläggningen omfatta en ny reservpanna.

Från byggnaden skulle enligt förslaget ång- och kondensledningar i kulvertar dragas till köksbyggnaden samt till den närmast belägna paviljongen i västra sjukhuset. Även med tvättuset skulle anordnas förbindelse genom ledningar i en särskild, för ändamålet byggd kulvert.

Köksbyggnaden omfattar enligt förslaget hela det nuvarande för kök och panncentral avsedda komplexet med ett par smärre nya utbyggnader.

Arbetena vid den *elektriska anläggningen* skulle enligt överingenjören Holmgrens förslag bestå i *dels* flyttning till den nya centralen av gamla maskiner samt instrumentering och förändring av utgående ledningar, *dels* anskaffande av en ny ångturbingenerator, *dels ock* komplettering av den tidigare utrustningen, vartill komme elektriska installationer och hissanläggning i köksbyggnaden.

Om arbetena fördelades på fem år, skulle kostnaderna för de särskilda budgetåren enligt en detaljerad plan, som uppgjorts av medicinalstyrelsens experter, fördela sig på följande sätt:

	Kronor	Kronor
<i>För budgetåret 1931/1932.</i>		
Det huvudsakliga arbetet med uppförandet av ångpannerummet	173,500	
Leverans av två stycken vattenrörpannor med economisers och eldningsapparater	100,000	
Elektrisk belysning i ångpannerummet; matarkabel.....	2,500	276,000
<i>För budgetåret 1932/1933.</i>		
Fullbordande av ångpannerummet samt uppförande av återstoden av ångpannebyggnaden	137,700	
Panninmurning, instrumentering m. m. av de nya ångpannorna; ledningar mellan gamla och nya centralen; leverans av diverse apparatur	125,000	
Överflyttning av elektrisk maskinanläggning m. m.....	78,200	340,900
<i>För budgetåret 1933/1934.</i>		
Påbörjande av köksbyggnadens omändring, kulvert till tvätten	207,700	
Färdigställande av centralen och kulvertledningar; värme- och sanitär inredning i centralen; flyttning av en ångpanna m. m.	145,000	
Elektrisk installation inom köksbyggnaden	17,500	
Vattenavhärdningsanläggning.....	30,000	400,200
<i>För budgetåret 1934/1935.</i>		
Avslutande av köksbyggnadens omändring	207,000	
Kökets värme- och sanitära anläggning; koltransportanläggning; aptering av tre stycken gamla pannor till värmeaccumulatorer; anslutning av hospitalets A-paviljonger	110,000	
Elektrisk installation inom köksbyggnaden	17,500	
Köksutrustning	61,000	395,500
<i>För budgetåret 1935/1936.</i>		
Kulvert till asylen; efterlagningar.....	33,500	
Anslutning av asylen samt hospitalets administrationsbyggnad; uppsättning av tredje nya pannan	143,000	176,500
		Summa kronor 1,589,100

Departementschefen har i förevarande ärende anfört följande:

»Den utredning, som här föreligger, ävensom vissa upplysningar, som jag därutöver inhämtat, synas mig giva vid handen, att trängande behov föreligger att ersätta de gamla eldrörspannorna i östra sjukhusets nuvarande panncentral. Ett dylikt utbyte är betingat ej blott därav, att pannorna nu måste anses uttjänta, utan även därav, att de ej — fränsett nämnda omständighet — torde kunna på ett tillfredsställande sätt möta den ökade belastning, som blir en följd av första klass paviljongernas och chefsläkarbostadens redan beslutade anslutning till det nuvarande värmesystemet. I sistnämnda hänseende vill jag nämna, att enligt uppgifter, som lämnats genom Hugo Theorells ingenjörbyrå, den verkliga belastningen för pannorna i den befintliga panncentralen efter första klass paviljongernas anslutning skulle bli lika stor som den högsta möjliga belastningen, varför alltså varje reserv skulle saknas. Givetvis kan, särskilt med hänsyn till eldrörspannornas beskaffenhet i övrigt, behov uppkomma av reparationer, i vilket fall vid nämnda förhållande tydligen betänkliga missförhållanden skulle kunna uppstå.

Vad angår panncentralen i västra sjukhuset har vitsordats, att de där befintliga ångpannorna, som äro mellan 30 och 40 år gamla, inom den närmaste framtiden tarva förnyelse.

Jämväl har framhållits, att köksanläggningen är i starkt behov av utvidgning och omändring.

Till avhjälpande av berörda brister har nu föreslagits uppförandet av ett nytt ångpannehus, som skulle inrymma dels en i huvudsak ny ångpanneanläggning, avsedd som värmecentral för såväl östra som västra sjukhuset, dels maskinanläggning. De med köksbyggnaden sammanbyggda lokalerna för ångpanne- och maskinanläggningar skulle därmed bli disponibla för den välbehövlige utvidgningen av köket.

För min del har jag funnit de sålunda ifrågasatta åtgärderna vara väl ägnade att fylla sitt ändamål.

Vad angår förslaget angående genomförande av en till den gemensamma panncentralen ansluten pumpvarmvattenuppvärmning i de inom östra sjukhuset belägna A-paviljongerna, administrations- och köksbyggnaderna samt bostaden för överläkaren av tredje klass, har jag funnit också detsamma vara av beskaffenhet att böra utföras.

Jämväl förslaget om avhärdningsanordning för vattenledningsvatten synes mig vara tillfyllest motiverat.

Emellertid bör i detta sammanhang beaktas att, såsom i inledningen erinrats, 1930 års riksdag uttalat önskvärheten av att vid eventuellt uppkommande ytterligare krav å renoveringsarbeten vid sinnessjukhusen en plan framlades för riksdagen för belysande dels av omfattningen av sådana arbeten och dels av den ordning, i vilken arbetena borde ifrågakomma. Det uppdrag, att inkomma med dylik plan, som i anledning härav lämnats medicinalstyrelsen, har ännu icke kunnat slutföras. Med hänsyn härtill torde för närvarande endast böra beslutas om utförande av sådana renoveringsarbeten,

som ofördröjligen måste komma till stånd, samt sådana arbeten, som direkt sammanhånga med dessa.

Av de renoveringsarbeten, som här föreslagits, synes allenast ångpanneanläggningen i den del den berör östra sjukhuset vara av den brådskande beskaffenhet, som nyss angivits. Det skulle därför kunna ifrågasättas, att man i sakens nuvarande läge endast skulle gå in för att temporärt ersätta de båda eldrörspannorna med nya pannor. Sistnämnda pannor skulle då, sedan den nya ångpannebyggnaden beslutits och uppförts, överflyttas dit. Enligt vad jag inhämtat skulle emellertid ett sådant provisorium knappast vara möjligt att utföra. I varje fall skulle det draga så avsevärda kostnader, att tillvägagångssättet icke skulle vara ur ekonomisk synpunkt försvarligt. På grund härav vill jag förorda, att beslut redan nu fattas, att ny ångpanneanläggning, tills vidare avsedd allenast för östra sjukhuset, skall inredas i en nyuppförd byggnad.

Då alltså nybyggnad i varje fall nu torde böra komma till stånd, lärers densamma böra redan från början omfatta även lokaler för maskinanläggning, oaktat beslut om överflyttning av den befintliga maskinanläggningen och densamma komplettering icke nu bör fattas. Såsom torde hava framgått av vad jag anfört härförut, hyser jag nämligen den uppfattningen, att medicinalstyrelsens ifrågavarande förslag bör inom tidrymd, som icke väsentligt går utöver den av medicinalstyrelsen förutsatta, bli genomfört i dess helhet. Jag vill i detta sammanhang också påpeka, att vissa delar av maskinanläggningen torde äga så nära samband med ångpanneanläggningen, att dessa båda anläggningar ej lämpligen — annat än rent temporärt — böra vara belägna i två särskilda byggnader. Den nybyggnad, som jag sålunda förordar, torde böra uppföras i huvudsaklig överensstämmelse med det av medicinalstyrelsen framlagda förslaget till ny ångpannebyggnad.

Vad angår själva pannanläggningen synes också denna böra i huvudsak utföras i enlighet med förevarande förslag. Dock lärers det för närvarande ej böra beslutas angående nyanskaffning av mer än två vattenrörspannor, då den tredje ej synes bli erforderlig före västra sjukhusets anslutning och det icke nu torde böra beslutas om sådan åtgärd.

Givetvis böra kulverten till köksbyggnaden och ledningarna däri omfattas av det beslut, som nu ifrågasättes. Sedan kulvertledningarna framdragits, kunna desamma provisoriskt anslutas till i köksbyggnaden befintliga ventil-lådor och huvudledningar, varefter befintliga anläggningar skulle kunna drivas som förut. Provisorisk inkoppling till den nya ångcentralen bör också ske av den elektriska maskinanläggningen å dess nuvarande plats.

Vad beträffar övriga föreslagna arbeten sammanhånga de mycket nära med de arbeten, som nyss berörts. Jag vill sålunda påpeka, att i den ångpannebyggnad, som jag förordat till uppförande, ingå vissa lokaler, avsedda att tagas i anspråk för den föreslagna vattenavhärdningsanordningen. Emellertid synes med beslut om dessa arbetens utförande — vilket på en mindre del när enligt den av medicinalstyrelsen framlagda femårsplanen skulle påbörjas först efter ingången av budgetåret 1933/1934 — böra tills vidare anstå, intill

dess arbetena kunna bedömas under hänsynstagande till förberörda plan rörande större renoveringsarbeten vid sinnessjukhusen överhuvud. Dock vill jag framhålla, att beslut om ny ångpannebyggnads uppförande i enlighet med förslaget torde i sig innebära, att det anses, att även här sist avsedda arbeten böra inom en nära framtid utföras.

Kostnaderna för ångpannebyggnaden, ångpanneanläggningen och övriga av mig här föreslagna åtgärder kunna enligt av arkitekten Westman gjorda beräkningar uppskattas till sammanlagt 575,000 kronor, varav 228,000 kronor att utgå under nästkommande budgetår och 347,000 kronor att utgå under budgetåret 1932/1933. I överensstämmelse härmed torde för nu angivna ändamål böra för budgetåret 1931/1932 beräknas ett belopp av 228,000 kronor.

Enligt mitt förslag skulle alltså för arbeten vid S:t Lars sjukhus i Lund under nästa budgetår erfordras, för ombyggnad av första klass paviljongerna 109,000 kronor och för ny ångpannebyggnad m. m. 228,000 kronor eller tillhoppa 337,000 kronor.»

Ny- och ombyggnader vid S:t Sigfrids sjukhus vid Växjö.

I propositionen nr 150 till 1930 års riksdag hemställde Kungl. Maj:t, att riksdagen måtte besluta, att vid Växjö hospital — numera benämnt S:t Sigfrids sjukhus vid Växjö — skulle utföras ny- och ombyggnadsarbeten i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen i propositionen förordat förslag och för en beräknad kostnad av högst 3,807,600 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag, beträffande vars innehåll utskottet tillåter sig hänvisa till nyssnämnda proposition, bifölls av riksdagen (skrivelse nr 361).

Av det till hospitalsbyggnader för budgetåret 1930/1931 begärda och av riksdagen beviljade anslaget beräknades ett belopp av 200,000 kronor för arbetenas påbörjande.

Genom brev den 27 juni 1930 uppdrog härefter Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att låta utföra ifrågavarande ny- och ombyggnadsarbeten, därvid Kungl. Maj:t samtidigt ställde för ändamålet till byggnadsstyrelsens förfogande ett belopp av högst 200,000 kronor, att utgå av det för budgetåret 1930/1931 anvisade anslaget till hospitalsbyggnader.

I skrivelse den 7 augusti 1930 har *byggnadsstyrelsen* hemställt, att för nästa budgetår måtte för fortsättande av ny- och ombyggnadsarbetena vid förevarande sjukhus i enlighet med den vid 1930 års hospitalsbyggnadsproposition fogade kostnadsöversikten anvisas ett belopp av 1,200,000 kronor.

I häröver infordrat, den 12 september 1930 avgivet utlåtande har *medicinalstyrelsen* förklarat sig icke hava funnit något att erinra mot bifall till framställningen.

Departementschefen har i ärendet anfört följande:

»Vid förut omförmälda överläggningar inför mig med representanter för medicinalstyrelsen och byggnadsstyrelsen har upplysts, att — delvis genom

viss omläggning av byggnadsplanen — anslagsbehovet beträffande ifrågavarande anstalt skulle för nästa budgetår kunna minskas med 350,000 kronor. Omläggningen av byggnadsplanen skulle huvudsakligen innebära, att arbetena med till- och ombyggnad av köks- och tvättbyggnaden, vilka arbeten eljest skolat utföras redan under nästa budgetår, framflyttas till en senare period. Några väsentliga olägenheter härav torde, enligt vad som uppgavs vid överläggningarna, icke uppkomma. På grund härav har jag, med hänsyn till önskvärdheten av att under förevarande förhållanden anslagssumman så vitt möjligt begränsas, funnit, att förevarande anslagspost bör i förhållande till det av byggnadsstyrelsen äskade beloppet på sätt sålunda ifrågasatts minskas med 350,000 kronor. Detta innebär, att med arbetena å köks- och tvättbyggnaderna får tills vidare anstå. Det belopp, som skulle erfordras för fortsättande under nästa budgetår av arbetena vid ifrågavarande anstalt torde därför böra uppskattas till 850,000 kronor.»

Ombyggnads- och ändringsarbeten vid Birgittas sjukhus i Vadstena.

I propositionen nr 150 till 1930 års riksdag hemställde Kungl. Maj:t, att riksdagen måtte besluta, att vid Vadstena hospital och asyl — numera benämnt Birgittas sjukhus i Vadstena — skulle för en beräknad kostnad av högst 481,000 kronor utföras vissa ombyggnads- och ändringsarbeten i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen i propositionen förordat förslag.

Kungl. Maj:ts förslag, beträffande vars innehåll utskottet tillåter sig hänvisa till nyssnämnda proposition, bifölls av riksdagen (skrivelse nr 361).

Av det till hospitalsbyggnader för budgetåret 1930/1931 begärda och av riksdagen beviljade anslaget beräknades ett belopp av 200,000 kronor till ifrågavarande arbetens påbörjande.

Genom brev den 27 juni 1930 uppdrog Kungl. Maj:t härefter åt medicinalstyrelsen att låta i huvudsaklig överensstämmelse med det av departementschefen i förenämnda proposition förordade förslaget utföra vissa ombyggnads- och ändringsarbeten vid ifrågavarande sjukhus för en beräknad kostnad av högst 481,000 kronor, därvid medicinalstyrelsen skulle vara berättigad att vidtaga de smärre ändringar och jämkningar i förslaget, som kunde visa sig behövliga eller lämpliga samt icke medförde ökning av kostnaden för arbetena.

Samtidigt ställde Kungl. Maj:t för ändamålet ett belopp av högst 200,000 kronor till medicinalstyrelsens förfogande att utgå av det för budgetåret 1930/1931 anvisade anslaget till hospitalsbyggnader.

I enlighet med den vid förutnämnda proposition fogade kostnadsöversikten har för fortsättande och slutförande av förevarande ombyggnads- och ändringsarbeten vid Birgittas sjukhus i Vadstena för budgetåret 1931/1932 ansetts böra beräknas ett belopp av 281,000 kronor.

Omändring och utbyggnad av det för södra skånska infanteriregementet påbörjade kasernetablissemnetet i Lund till anstalt för vuxna, svårskötta, obildbara sinnesslöa av mankön.

Med skrivelse den 30 september 1929 framlade kasernkommittén förslag rörande omändring och utbyggnad av det för södra skånska infanteriregementet påbörjade kasernetablissemnetet i Lund till en statlig anstalt för vård av vuxna, svårskötta, obildbara sinnesslöa av mankön.

Frågan om kasernetablissemnetets aptering till sinnesslöanstalt sammanhänge med att viss överenskommelse mellan kronan och Lunds stad i anledning av infanteriförläggningens upphörande därstädes komme till stånd.

Förslag till sådan överenskommelse framlades för 1930 års riksdag i propositionen nr 177.

I skrivelse den 31 maj 1930, nr 308, godkände riksdagen under vissa villkor sistnämnda förslag.

Kasernkommitténs förslag rörande kasernetablissemnetets omändring och utbyggnad blev i korthet berört i propositionen nr 150 till förra årets riksdag. Föredragande departementschefen uttalade därvid, att han ansåg det samma vara i stort sett ändamålsenligt och väl ägnat att läggas till grund för en proposition i ämnet. I överensstämmelse med den i inledningen nämnda översikten över beräknade kostnader för nyanskaffning av hospitalsplatser m. m. borde dock enligt departementschefens uppfattning arbetena med kasernetablissemnetets omändring och utbyggnad icke taga sin början förrän under budgetåret 1933/1934, varför något definitivt förslag om dylik omändring icke framlades för riksdagen.

Riksdagen beslöt emellertid, som redan antytts, enligt skrivelse nr 361, att en anstalt för 600 svårskötta obildbara sinnesslöa av mankön finge i huvudsaklig överensstämmelse med vad riksdagen angivit i skrivelsen anordnas genom omändring och utbyggnad av det ofullbordade kasernetablissemnetet i Lund för en beräknad kostnad av högst 4,140,000 kronor.

Genom beslut den 27 juni 1930 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att, därest överenskommelse mellan Kungl. Maj:t och kronan, å ena sidan, och staden Lund, å den andra, komme till stånd i huvudsaklig enlighet med det vid propositionen nr 177 år 1930 fogade förslaget, med av riksdagen förordad ändring, verkställa sådana förberedande arbeten, vilka erfordrades för anordnande — genom omändring och utbyggnad av nämnda kasernetablissemnet i huvudsaklig överensstämmelse med vad i nyss berörda riksdagsskrivelse angivits — av en anstalt för 600 svårskötta, obildbara sinnesslöa av mankön och vilka arbeten kunde företagas utan hinder därav att definitiv plan för anstaltens anordnande icke ännu blivit fastställd. Samtidigt ställde Kungl. Maj:t för ändamålet till byggnadsstyrelsens förfogande ett belopp av högst 100,000 kronor att utgå av befintliga reservationer å det för budgetåret 1929/1930 anvisade anslaget till hospitalsbyggnader.

På sätt närmare framgår av statsverkspropositionen till innevarande års riksdag (fjärde huvudtiteln, punkt 68) har sådan överenskommelse, som i det föregående berörts, numera slutits mellan Kungl. Maj:t och kronan, å ena sidan, samt Lunds stad, å andra sidan.

Det för sinnesslöanstalten avsedda området är beläget något mer än en kilometer från Lunds stads planlagda delar och omkring 200 meter norr om landsvägen Lund—Sandby.

Å området finnes för närvarande uppförd en *kasern* av tegel och under tak av tegel i 2 våningar jämte en med fasadsten beklädd bottenvåning, vilken ursprungligen avsetts till verkstäder och förrådslokaler, samt en synnerligen hög vindsvåning.

Vidare äro *grunderna till ytterligare tre kaserner* färdiga och befinna sig i gott skick.

Ytterligare hava uppförts *dels ett vinterstall* med stomme av tegel, men där golv, puts och inredning saknas, *dels en ammunitionsbod* av plank, däri all inredning saknas, *dels ett sommarstall* av bräder, *dels ock en halmbod*.

Kasernkommitténs förslag rörande det sålunda påbörjade kasernetablissemmentets omändring och utbyggnad till sinnesslöanstalt har på anmodan av kommittén uppgjorts av ingenjören Hj. Cederström i enlighet med program härför, som blivit utarbetat av kommitténs ledamot, professorn A. Petré i samråd med medicinalstyrelsens expert i byggnadsfrågor, överläkaren, numera medicinalrådet E. Lauritzen. Ritningarna till förslaget äro dagtecknade den 8 juli 1929.

Enligt förslaget skall den redan uppförda kasernbyggnaden tagas i anspråk för huvudsakligen dels patientavdelningar dels administrationslokaler. Övriga å ifrågavarande område uppförda byggnader skola användas till vissa särskilda, av kommittén närmare angivna ändamål. Tre nya sjukpaviljonger skola uppföras på de befintliga kaserngrunderna och i övrigt upptager förslaget följande nybyggnader: en köks- och tvättbyggnad, ett ångpannehus, en överläkarbostad, en byggnad med bostäder för en andre läkare och för sysslomannen, en större byggnad med bostäder för gift skötarpersonal, en portvaktstuga samt en lik- och obduktionsbyggnad.

Med avseende å förslagets närmare innehåll har kommittén, under hänvisning till de uppgjorda ritningarna, lämnat en redogörelse, beträffande vars huvudsakliga innehåll utskottet tillåter sig hänvisa till sid. 33—38 i propositionen.

Samtliga kostnader för apterande av etablissemmentet till sinnesslöanstalt hava av kommittén beräknats till 4,200,000 kronor.

Följande tabläer utvisa, den första huru kostnaderna fördela sig på de olika slagen av arbeten, den andra huru desamma fördela sig på de särskilda byggnaderna, gemensamma anläggningar m. m.

	Kronor.
Nybyggnadsarbeten	2,327,150
Ombyggnadsarbeten och reparationer	434,650
Värmeledning samt invändiga vatten- och avloppsledningar	762,000
Utvändiga gas-, vatten- och avloppsledningar	161,000
Elektriska installationer	183,450
Kylanläggning, promenadgårdar, inhägnad, planering, vägar och dränering	83,030
Oförutsedda utgifter, ritningar och kontroll	248,720
Summa kronor	4,200,000

	Kronor.
Litt. A. Paviljong för lugna patienter	489,900
» B. » » halvoroliga patienter	591,600
» C. » » »	591,600
» D. » » oroliga »	601,800
» E. Köks- och tvättbyggnad	525,900
» F. Ångpannehus	412,900
» G. Garage och personalbyggnad	72,500
» H. Förrådsbyggnad	300
» J. Uthus	6,300
» K. Bostadshus för maskinmästare	15,000
» L. Lik- och obduktionsbyggnad	16,000
» M. Portvaktsstuga	32,000
» N. Överläkarbostad	65,000
» O. Bostadshus för syssloman och underläkare	77,000
» P. Skötarebyggnad	143,200
Kulvertar	51,250
Utvändiga ledningar	176,000
Kylanläggning	10,000
Promenadgårdar	27,130
Inhägnad	15,900
Planering och vägar	20,000
Dränering	10,000
Oförutsedda utgifter, ritningar och kontroll	248,720
Summa kronor	4,200,000

Enligt kasernkommitténs förslag skulle sinnesslöanstalten omfatta 612 vårdplatser. Vad detta antal beträffar må erinras, hurusom medicinalstyrelsen i en skrivelse den 25 september 1928 dels uttalat, att i statsanstalterna för svårskötta obildbara sinnesslöa skulle kunna för vård mottagas — förutom obildbara sinnesslöa, som vore att beteckna såsom svårskötta, däribland även sådana, hos vilka sinnesslöheten vore förenad med epilepsi — även med epilepsi behäftade sinnessjuka, vilka kommit i ett kroniskt stadium av sjukdom, dels ock beräknat, att vårdplatser för de kategorier,

som sålunda borde intagas å statsanstalt för svårskötta, obildbara sinnesslöa, vore behöfliga för minst 558 män och 329 kvinnor.

Kasernkommittén, som erhållit del av nämnda skrivelse, har med hänsyn till att sinnesslöanstalten alltså skulle komma att omfatta flera platser än det antal, som beräknats erforderligt för svårskötta, obildbara sinnesslöa av mankön, anfört följande.

Denna omständighet syntes böra föranleda öfvervägande, huruvida icke de å den till Lund förlagda statliga blindanstalten intagna manliga asylisterna, som icke vore fullständigt blinda utan hade ledsyn, skulle kunna öfverflyttas till den föreslagna sinnesslöanstalten. Förhållandet vore nämligen det, att utrymmet i blindanstaltens asylavdelning vore otillräckligt, så att icke alla de blinda obildbara sinnesslöa, som blivit till anstalten anmälda, kunnat mottagas. Detta hade föranlett blindanstaltens styrelse att i skrivelse den 30 mars 1926 hos skolöverstyrelsen hemställa, att styrelsen måtte vidtaga åtgärder för närmare utredning angående anordnandet av nya asylplatser. Särskilda åtgärder härutinnan syntes möjligen icke behöva bliva erforderliga, därest öfverflyttning från statens blindanstalt av förenämnda kategori av asylyster kunde äga rum till berörda anstalt för svårskötta obildbara sinnesslöa av mankön.

Mot den sålunda ifrågasatta öfverflyttningen till ifrågasatt anstalt från vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte av vissa manliga asylyster hava *styrelsen för sistnämnda vårdanstalt* och *skolöverstyrelsen* icke haft något att erinra.

Jämväl *medicinalstyrelsen* har funnit sig kunna tillstyrka den ifrågasatta anordningen, därvid styrelsen dock utgått från att öfverflyttningen skulle avse endast obildbara sinnesslöa, svårskötta eller icke svårskötta, och i allmänhet endast vuxna personer. Än vidare har styrelsen förutsatt, att den nya anstalten, såsom även kasernkommittén syntes hava tänkt sig, skulle tagas i anspråk för ifrågasatt blinda sinnesslöa blott i den mån dess platsutrymme icke behöfde anlitas till det för anstalten i första hand avsedda ändamålet. Direkt intagning borde givetvis lika väl som öfverflyttning kunna ifrågakomma.

I fråga om kasernkommitténs förslag i övrigt har *byggnadsstyrelsen* afgivit utlåtande häröver *den 14 november 1929* och därvid beträffande den redan uppförda kasernbyggnaden framställt följande erinringar.

Till bottenvåningen hade förlagts sysslomansexpeditionen och övriga administrativa lokaler, apotek samt operations- och behandlingsrum. Det förefintliga utrymmet vore synnerligen rikligt, men våningshöjden vore endast 2.5 meter och golvet låge i markens nivå. Fönstren hade breddats, vilket emellertid vore en mycket dyrbar åtgärd, då sockeln vore utförd av en hård granitart. För arbetsrum syntes denna souterrainvåning vara mindre lämpad, då ljusförhållandena till de låga och djupa rummen bleve mindre goda. Som emellertid någon annan användning av dessa lokaler ej syntes föreligga, ville byggnadsstyrelsen ej motsätta sig de i denna våning föreslagna ändringsarbetenas genomförande.

De fyra olika ingångarna syntes böra omstuderas. Det vore måhända fördelaktigt att ordna en huvudingång i byggnadens mittparti, där nu två ingångar låge intill varandra. Byggnaden vore ursprungligen planlagd med

endast två trappor, förlagda vid mitten. Denna trappanordning vore i föreliggande ritningar bibehållen, vilket för utrymningen vore mindre tillfredsställande, varför reservtrappor vid byggnadens båda ändpartier syntes bliva erforderliga. Då trapporna icke blivit utförda, innan byggnadsarbetena avbrötos, borde undersökas, huruvida icke med hänsyn till undvikande av reservtrappor trapporna kunde läggas på annan plats, t. ex. vid byggnadens ändpartier, varigenom planlösningen skulle bliva mera överensstämmande med de nya paviljongerna.

Å vinden hade inlagts 24 dubbelrum och en dubblett för personal. Yttertakets höjd var så lågt, att rumshöjden vid ytterväggar endast bleve 2 meter och de däri upptagna fönstren lämnade mindre tillfredsställande belysning genom dessas låga läge, då fönsterbröstningen bleve 0.5 meter och fönsterhöjden 1 meter. Dessa olägenheter skulle givetvis kunna avhjälpas genom höjning av taket. Den s. k. festsalen finge av samma anledning mycket dålig belysning, varför ett takfönster hade anordnats. Genom takets höjning skulle salen kunna göras mera tilltalande till ökad trevnad för personalen.

Jämväl beträffande några av de övriga byggnaderna har byggnadsstyrelsen framställt vissa erinringar, för vilka redogörelse återfinnes å sid 44 i propositionen.

De av kasernkommittén uppskattade kostnaderna, 4,200,000 kronor, syntes byggnadsstyrelsen i det stora hela vara något högt beräknade och syntes kunna nedsättas till 4,100,000 kronor.

Efter samråd med representanter för medicinalstyrelsen utarbetade härefter, sedan Kungl. Maj:t genom brev den 20 december 1929 ställt medel för ändamålet till medicinalstyrelsens förfogande, arkitektbyrån Hjalmar Cederström & Uno Borg två ändringsförslag, betecknade det ena *alternativ A* och det andra *alternativ B*. Dessa innebära följande.

Enligt *alternativ A* har en huvudtrappa förlagts i den redan uppförda kasernbyggnadens mitt, där en hiss bibehållits på ungefär samma plats som i kommitténs förslag. Vid vardera ändan av byggnaden föreslås en reservtrappa, som icke är avsedd att användas av patienterna och därför ansetts kunna anordnas som svängd trappa. Huvudingången har ävenledes förlagts till mitten av byggnaden. I souterrainvåningen har planen förändrats i enlighet härmed. I mellanvåningarna (sjukavdelningarna) har inläggandet av reservtrapporna föranlett en ändrad placering i klossettrummen, medan planen i övrigt bibehållits i stort sett oförändrad. I vindsvåningen har genom en ändring i takkonstruktionen rumshöjden i yttre delen av rummen förbättrats, så att den endast invid ytterväggen är så låg som 2 meter, varjämte fönsteröppningarna höjts, med fönsterbröstningen 75 cm över golvet, samt breddats.

Enligt *alternativ B* skulle:

1) kasernbyggnadens utbyggnad anordnas enligt *alternativ A* med undantag för souterrainvåningen, däri sådana lokaler, som icke erfordras för entréer, trappor och vissa utrymmen för sjukavdelningarnas inom paviljongen behov, inredas till förråd,

2) en ny administrationsbyggnad uppföras, inrymmande jämväl bostadslägenheter för syssloman och underordnad läkare,

3) en för sistnämnda ändamål av kasernkommittén föreslagen nybyggnad utgå.

Beträffande den närmare utformningen av det såsom *alternativ B* betecknade förslaget må nämnas, att i souterrainvåningen av kasernbyggnaden föreslagits i huvudsak samma anordningar som i *alternativ A* beträffande ingångar, trappor och vissa till sjukavdelningarna hörande lokaler. I övriga utrymmen skulle insättas fönster och dörrar och inläggas cementgol; lokalerna skulle bibehållas i övrigt i befintligt skick. — Administrationsbyggnaden skulle förläggas vid huvudinfartsvägen mitt framför anstaltskomplexet. Denna skulle uppföras i två våningar. I bottenvåningen skulle anordnas expeditioner och kontorslokaler samt apoteks-, laboratorie- och operationsrum. I övre våningen skulle inrättas bostäder, med samma rumsantal som enligt kommitténs förslag, för syssloman och en underordnad läkare. Därjämte skulle erhållas ett rum för telefonist och ytterligare tvenne bostadsrum för städerskor eller vikarier.

Alternativ A har beräknats medföra en ökad kostnad i förhållande till kommitténs förslag av 7,000 kronor, vilket belopp emellertid skulle kunna rymmas inom ramen av de beräknade kostnaderna. *Alternativ B* skulle enligt medicinalstyrelsens beräkningar draga en merkostnad av 64,000 kronor.

I yttrande den 6 februari 1930 har *byggnadsstyrelsen* anfört följande.

Vid verkställd granskning av det som *alternativ A* betecknade ändringsförslaget hade byggnadsstyrelsen funnit, att de av styrelsen tidigare framställda erinringarna beträffande den föreslagna utbyggnaden av kasernbyggnaden blivit vederbörligen beaktade, och hade byggnadsstyrelsen icke något annat att erinra mot nämnda alternativ än vad styrelsen tidigare framhållit beträffande olämpligheten av att förlägga administrationslokaler i kasernbyggnadens låga och dåligt belysta bottenvåning med dess i markens nivå liggande golv. Med hänsyn till de betydande kostnader, som dessa lokalers iordningställande till administrationslokaler skulle kräva, utan att dessa lokaler likväl bleve fullgoda, funne sig byggnadsstyrelsen böra förorda, att administrationslokalerna i enlighet med det föreliggande *alternativ B* förlades till en särskild nybyggnad, som även inrymde vissa bostadslägenheter, och att de för administrationslokalerna tidigare avsedda utrymmena i kasernbyggnadens bottenvåning toges i anspråk såsom förrädslokaler.

Genomförandet av *alternativ B* hade enligt den av medicinalstyrelsen framlagda kostnadskalkylen beräknats draga en merkostnad av 64,000 kronor i förhållande till den av kasernkommittén tidigare beräknade byggnadskostnaden. Denna merkostnad vore enligt byggnadsstyrelsens mening väl högt tilltagen, vilket vore beroende därpå, att å ena sidan kostnaderna för de nu föreslagna ytterligare byggnadsarbetena, i likhet med vad som vore förhållandet beträffande det av kasernkommittén framlagda förslaget, beräknats väl höga samt att å andra sidan kostnaderna för de arbeten enligt kasernkommitténs förslag, som enligt *alternativ B* icke skulle komma till utförande, beräknats väl låga. Enligt en inom byggnadsstyrelsen verkställd approximativ kostnadsberäkning syntes merkostnaden för *alternativ B* därför kunna minskas till omkring 40,000 kronor.

Därest de förrädslokaler å sammanlagt omkring 600 kvadratmeter, som skulle erhållas enligt *alternativ B*, icke skulle behöva tagas i anspråk för anstaltens räkning, syntes desamma kunna uthyras mot en årshyra, som utgjorde skäligen ränta å merkostnaden.

Medicinalstyrelsen har i sitt i ämnet avgivna utlåtande biträtt byggnadsstyrelsens uppfattning såväl angående olämpligheten av administrationslokalers inredande i souterrainvåningen av den redan uppförda kasernbyggnaden som i fråga om trappornas läge i samma byggnad, belysningen i vindrummen m. m. I enlighet härmed har medicinalstyrelsen ansett, att det såsom *alternativ A* betecknade förslaget väl innebure väsentligt bättre anordningar än kommitténs förslag och syntes i och för sig icke oantagbart men att ändringsförslaget *alternativ B* borde komma till utförande. Till stöd härför har medicinalstyrelsen anfört huvudsakligen följande.

Administrationslokalerna, som bildade en knutpunkt för såväl personaltrafiken inom anstalten som allmänhetens ärenden till densamma, borde givetvis helst förläggas avskilt från sjukvårdsbyggnad. De lokaler, varom här vore fråga, komme dessutom enligt kasernkommitténs förslag att ligga så gott som i markplanet och finge väl låg rumshöjd och mindre god belysning. Medicinalstyrelsen ansåge, att den merkostnad av, enligt byggnadsstyrelsens beräkningar, omkring 40,000 kronor, som genomförandet av ändringsförslaget *alternativ B* skulle betinga, tillfullo motsvarades av de väsentliga fördelar, som därmed stode att vinna. Beträffande användandet av de därvid erhållna förrådslokaler, för vilka sjukhuset icke syntes hava något påtagligt behov, hade byggnadsstyrelsen antytt, att de eventuellt skulle kunna uthyras. För egen del ville medicinalstyrelsen i detta avseende framhålla, att en användning av lokalerna som depoter för arméns, Röda korsets eller möjligen andra institutioners behov väl vore möjlig, utan att sjukhusdriften därav lede intrång. Även för anstaltens räkning syntes emellertid lokalerna kunna bliva till nytta, i det att god tillgång på förrådsutrymmen på många handa sätt underlättade driften. För ett speciellt ändamål, uppställning av den tjänstgörande personalens cyklar, bleve någon del av utrymmet säkerligen synnerligen välkommet.

Departementschefen har i ärendet anfört följande:

»På grund av beslut av 1930 års riksdag är redan bestämt, att det ofullbordade kasernetablissemnetet i Lund skall tagas i anspråk för anordnandet av en statlig anstalt för svårskötta, obildbara sinnesslöa av mankön. Området för anstalten är likaledes fastställt, nämligen genom det avtal, som träffats mellan Kungl. Maj:t och kronan, å ena sidan, och Lunds stad, å den andra, angående reglerandet av vissa ersättningsanspråk med anledning av södra skånska infanteriregementets förflyttning från Lund. Nu gäller det närmast att bestämma den byggnadsplan, efter vilken kasernetablissemnetet bör omändras och utbyggas.

Det må då först framhållas, att redan riksdagsbeslutet förra året synes innebära, att som grund för byggnadsplanen skall läggas kasernkommitténs förslag. Riksdagen uttalade emellertid att, i de avseenden där alternativa förslag förekommit, det förväntades, att förslag skulle underställas riksdagen innevarande år. Den prövning av kasernkommitténs förslag, som alltså nu bör företagas, torde dock icke böra begränsas till de punkter, där olika meningar yppats, utan synes böra avse förslaget i dess helhet.

Vid den granskning jag från denna utgångspunkt underkastat kasernkommitténs förslag har jag funnit, att detsamma i stort sett torde väl lämpa

sig att komma till utförande. De erinringar, som framställts av medicinalstyrelsen och byggnadsstyrelsen, hava emellertid synts mig böra föranleda vissa avvikelser.

Den mest ingripande av dessa berör administrationslokalerna för den blivande anstalten, vilka kasernkommittén föreslagit skola inredas i bottenvåningen av den redan uppförda kasernbyggnaden. De skäl, myndigheterna anfört mot en sådan anordning, har jag icke kunnat undgå att finna tungt vägande. Jag kan därför icke förorda, att nyssnämnda våning tages i bruk till administrationslokaler. Av den sålunda föreslagna omläggningen följer visserligen, att våningen till största delen skulle inredas till förrädslokaler — vartill den också från början varit avsedd — för vilka anstalten dock ej skulle hava något oundgängligt behov. Denna olägenhet synes ej kunna undvikas. Men jag vill påpeka, att medicinalstyrelsen framhållit, att förrädslokalerna dock skulle kunna bliva till nytta för anstaltens räkning, i det att god tillgång på förrädsutrymmen på flera sätt underlättade driften. Givetvis kan även ifrågakomma att, såsom myndigheterna ifrågasatt, uthyra lokalerna eller utnyttja dem för vissa slag av patientarbeten. De huvudförrädslokaler, som skulle inredas enligt kasernkommitténs förslag, synas ej lämpligen kunna disponeras för andra ändamål och synas ej heller i och för sig komma att draga annat än oväsentliga kostnader.

En följd av min ståndpunkt i fråga om utnyttjandet av bottenvåningen i den uppförda kasernbyggnaden blir, att jag anser, att särskild administrationsbyggnad måste uppföras. Mot det förslag till uppförande av en sådan byggnad, som framlagts i ändringsförslaget *alternativ B*, har jag intet att erinra. Detta förslag innebär i sin tur, att det av kommittén föreslagna bostadshuset för syssloman och andre läkare skulle utgå. Kostnaderna skulle med anledning av administrationshusets uppförande enligt byggnadsstyrelsens beräkningar höjas med omkring en procent — 40,000 kronor — i förhållande till kostnaderna för kommitténs förslag. Till förtydligande av uppgifterna i handlingarna vill jag här nämna, att enligt *alternativ B* de dyrbara åtgärder med fönstrens breddning, som byggnadsstyrelsen påtalat, icke skola komma till utförande.

De ändringar i övrigt, som byggnadsstyrelsen föreslagit beträffande inredningen av den uppförda kasernbyggnaden och som beaktats i de på medicinalstyrelsens föranstaltande utarbetade ändringsförslagen, synas mig böra iakttagas. Jag förordar alltså även i dessa delar det såsom *alternativ B* betecknade ändringsförslaget.

Vidkommande några av de övriga byggnaderna har byggnadsstyrelsen jämväl framställt vissa erinringar. Dessa avse mindre ändringar och torde böra beaktas vid arbetenas utförande.

I övrigt vill jag tillstyrka, att ändrings- och tillbyggnadsarbetena verkställas väsentligen i enlighet med kasernkommitténs förslag. Härvid har jag icke förbisett de anmärkningar, som framställts av medicinalstyrelsen, bland annat beträffande det förhållandet, att personalrummen i vindsvåningen av den uppförda kasernbyggnaden förlagts över patientlokaler ävensom

därom att antalet lägenheter för gifta skötare vore väl lågt. Jag har emellertid på skäl, som redan medicinalstyrelsen anfört, funnit, att dessa anmärkningar icke böra föranleda ändring i byggnadsplanen. Vad sistnämnda fråga angår vill jag erinra om att lämplig plats för ytterligare ett bostadshus för skötare finnes å anstaltsområdet, därest det framdeles skulle befinnas nödigt att öka antalet bostäder.

Beträffande personalen i allmänhet må i detta sammanhang framhållas, att enligt förslaget allenast en del av densamma skulle beredas bostäder inom, medan återstoden skulle få hyra bostäder utanför själva anstaltsområdet. Den förstnämnda kategorien uppgår till det antal, som ansetts lämpligen böra ständigt finnas till hands inom anstalten. Enligt vad jag erfarit skulle detta antal icke behöva ökas, därest till följd av det förslag, som i årets statsverksproposition framlagts angående inskränkning av arbetstiden för den vid statens sinnessjukhus anställda sjukvårdspersonalen, större antal personal än kasernkommittén beräknat skulle komma att erfordras vid ifrågavarande anstalt.

Mot kostnadsberäkningarna har jag ej någon erinran att framställa. Med hänsyn till den byggnadsplan, jag i det föregående förordat, torde därför kostnaderna böra uppskattas till 4,140,000 kronor.

För att möjliggöra ett bedömande av konsekvenserna för statsverket av upprättandet av viss anstalt hava tidigare de sannolika kostnaderna för anstaltens inventarieutrustning ävensom de årliga driftkostnaderna, såväl personalkostnaderna som andra, pläгат uppskattas. Naturligtvis kunna sådana beräkningar endast bliva rent approximativa. I förevarande fall, där beslut av den anslagsbeviljande myndigheten redan fattats om att anstalten skall komma till stånd, torde anledning saknas att i detta sammanhang ingå på några beräkningar av dylikt slag.

Det återstår mig ännu att taga ställning till förslaget om överflyttning till ifrågavarande anstalt från vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte av manliga asylister med ledsyn, eller om direkt intagning av dylika i anstalten. Härvid vill jag först framhålla, att jag — i likhet med min företrädare i ämbetet — i huvudsak delar medicinalstyrelsens i skrivelsen den 25 september 1928 uttalade uppfattning beträffande de kategorier, som böra intagas å statsanstalt för svårskötta, obildbara sinnesslöa. Dock torde härifrån i princip böra undantagas sådana svårskötta, obildbara sinnesslöa, som jämväl äro blinda eller vilkas synförmåga är så nedsatt, att intagning å statsanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte må enligt för anstalten gällande bestämmelser äga rum. Dessa hava ej heller medräknats vid uppskattningen av platsbehovet. Det oaktat finner jag beträffande disponerandet av de *överskottsplatser*, som må komma att finnas i den nya sinnesslöanstalten efter det att dess egentliga ändamål fyllts, intet vara att erinra mot den ifrågasatta, av vederbörande myndigheter förordade anordningen under de förutsättningar, från vilka medicinalstyrelsen utgått. Jag vill emellertid i detta sammanhang betona, att överskottet på platser i själva verket ej torde bliva så stort, som kasernkommittén antagligen tänkt sig.

Visserligen skulle platsantalet i anstalten enligt det av mig förordade förslaget bliva 612. Men å ena sidan synes med hänsyn till behovet av vissa reservplatser normalbeläggningen icke böra fastställas högre än vad medicinalstyrelsen föreslagit, eller till 594 platser, vilket alltså innebär en minskning av 18 platser, och å andra sidan bör beaktas, att den siffra, som angivits för det beräknade platsbehovet, utgör en minimisiffra.»

Vad angår det anslagsbelopp, som för nästkommande budgetår ansetts böra ställas till förfogande för arbetena med Lundaanstaltens inrättande, har detsamma beräknats till 1,300,000 kronor, att utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel.

Ändringsarbeten å vattenverket vid Sundby sjukhus vid Strängnäs.

För vattenledningen till Sundby sjukhus vid Strängnäs användes *dels* grundvatten, *dels* ock vatten från Mälaren. Dessa båda slag av vatten blandas med varandra.

Grundvattentäkten är belägen omkring 300 meter öster om maskinhuset i en dalgång mot Mälaren. Grundvattnet är järnhaltigt — 1.1 till 0.6 mg järn per liter — och har en hårdhet, som för närvarande uppgår till 18 tyska hårdhetsgrader. För grundvattnets utvinnande äro anordnade tre betongbrunnar om 900 mm diameter, nedsänkta till ett djup av respektive 5, 5.7 och 8 meter under markytan. Från brunnarna pumpas vattnet till ett i omedelbar närhet av maskinhuset beläget grundvattenfilter, varest järnet borttages genom luftning och filtrering genom makadam och sand.

Mälervattnet intages genom en söder om sjukhusets kolgård och lossningsbrygga förlagd 300 mm ledning, utdragen i sjön omkring 150 meter och utförd till den del, som är förlagd i sjön, av gjutjärnsrör och i land av betongrör. Ledningen inmynnar i en silbrunn, belägen omkring 40 meter söder om maskinhuset. Råvattnet pumpas från denna brunn till ett tvådelat sandfilter, anordnat för långsamfiltrering. Från filtren avrinner det renade vattnet till en renvattenbehållare, rymmande 350 kubikmeter. Sammanlagda filterytan är 72 kvadratmeter.

I skrivelse den 26 september 1930 har medicinalstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte bemyndiga styrelsen att låta utföra ändringsarbeten å vattenverket vid ifrågavarande sjukhus i enlighet med ett av ingenjören John Bergström uppgjort förslag samt ställa för ändamålet erforderliga medel till styrelsens förfogande.

Ingenjören Bergströms förslag omfattar *dels* utvidgning av reningsanläggningen för mälervattnet m. m., *dels* ock ombyggnad av grundvattenverket.

Av undersökning, som verkställdes i fråga om vattenförbrukningen inom sjukhuset, har framgått, att den kvantitet på tillfredsställande sätt filtrerat vatten, som vattenledningsverket borde kunna leverera, kunde beräknas utgöra omkring 500 kubikmeter för dygn.

Beträffande tillgången på *grundvatten* har Bergström anfört, att densamma vore betydligt varierande. I medeltal syntes vara att räkna med omkring

200 kubikmeter vid låg- eller medelvattenstånd i Mälaren. Denna vattenmängd motsvarade det nuvarande luftnings- och järnfiltrets kapacitet. De verkställda provpumpningarna och undersökningarna hade sålunda visat, att en utvidgning av grundvattenverket icke vore att räkna med för erhållande av ökad vattentillgång.

I fråga om *mäljarvattnet* har Bergström anført följande.

Såsom av det föregående framginge, kunde icke räknas med större grundvattentillgång än i medeltal omkring 200 kubikmeter per dygn, så att den mängd mäljarvatten, som borde kunna renas, sålunda vid den förut angivna vattenmängden av 500 kubikmeter uppginge till omkring 300 kubikmeter per dygn. Med hänsyn till att någon reserv icke finnes för grundvattenanläggningen, måste emellertid räknas med att denna tillfälligt kunde vara ur bruk, och att hospitalets vattenbehov då helt måste tillgodoses med mäljarvatten. Vissa inskränkningar i förbrukningen kunde visserligen göras vid ett sådant tillfälle, men borde dock en vattenmängd av omkring 400 kubikmeter kunna erhållas.

Av följande tabell framginge vilka filterhastigheter, som förekomme i den nuvarande långsamfilteranläggningen vid olika vattenmängder.

Totala vattenförbrukningen kbm per dygn	300	400	500	—
Grundvatten	200	200	200	—
Mäljarvatten, som skall renas	100	200	300	400
Filterhastighet jämnt fördelad dygnet runt, mm per timme	58	116	174	230
Filterhastighet jämnt fördelad dygnet runt, ett filter avstängt, mm per timme	116	232	348	460

Det vore härvid att märka, att huvudsakliga vattenförbrukningen påginge under 10 timmar, och att filteranläggningen, såsom vanligen vore fallet med anläggningar av ifrågavarande storlek, vore så anordnad, att en viss vattenmängd magasinerades ovan sandytan för att filtreras under den tid, då pumpning icke ägde rum, eller då förbrukningen vore liten. I medeltal räknades med att pumpning icke skulle behöva pågå mera än 10 à 12 timmar per dygn. En dygnet runt jämnt fördelad filterhastighet vore i allmänhet vid större förbrukning icke att räkna med.

De filterhastigheter, som nu måste förekomma, för att vattenförbrukningen skulle kunna tillgodoses, överstege högst avsevärt den gräns, eller 100 mm per timme, som erfarenheten visat vara den tillåtna för att ett ur hygienisk synpunkt tillfredsställande reningsresultat skulle vara säkerställt.

De nu vid större förbrukning förekommande filterhastigheterna medförde en allt för stor risk för att en vattenepidemi när som helst skulle kunna uppkomma. Bakteriologiska undersökningar hade även visat, att vid forcerad filtrering reningsresultatet bleve otillfredsställande. En utvidgning av reningsanläggningen för mäljarvatten vore därför obetingat nödvändig, då råvattnet i detta fall vore utsatt för möjligheten att under ogynnsamma vindförhållanden förorenas i betänklig grad, såväl genom hospitalets egen avloppsledning som från Strängnäs stad. Den största filterhastighet, som under kortare perioder borde tillåtas, vore omkring 150 mm per timme. Då endast halva filterarean vore tillgänglig, kunde sålunda icke räknas med att erhålla större mängd renat vatten av tillförlitlig beskaffenhet än högst 130 kubikmeter per dygn.

Bergströms förslag till *utvidgning av reningsanläggningen för mälarvattnet m. m.* är grundat på långsamfilteranordningens utökande, så att tillräcklig filterarea erhålles.

Förslaget innebär huvudsakligen, att den befintliga reningsanläggningen utökas med en tillbyggnad av armerad betong med överbyggnad av trä, vari inrymmas två sammanbyggda långsamfilter med en filteryta av sammanlagt 193 kvadratmeter, att upplag för tvättad och otvättad sand ävensom sandtvättningstrumma med elektrisk motor anordnas, att det nuvarande trä-taket över renvattenbehållaren utbytes mot ett tak av armerad betong med jordbetäckning, samt att vattenståndsmätare uppställas vid renvattenbehållaren med elektrisk överföring till visartavla i maskinhuset.

Vad angår Bergströms förslag angående *ombyggnad av grundvattenverket* innebär detsamma ny överbyggnad till luftningsanordningen, omläggning av makadamfiltret samt ändring av vissa rörledningar och detaljer. I fråga om den nuvarande överbyggnaden har Bergström anfört, att densamma vore mycket bristfällig på grund av frostsador.

Kostnaderna för de föreslagna ny- och ombyggnaderna hava beräknats på följande sätt:

	Kronor
Två sammanbyggda långsamfilter av armerad betong med överbyggnad av trä, invändiga rördelar och ventiler m. m.	56,000
Betongplan för sandupplag, sandtvättningstrumma med elektrisk motor m. m.	7,000
Rörledningar och ventiler utanför byggnaderna	4,600
Nytt tak av armerad betong m. m. över den befintliga renvattenbehållaren	7,900
Vattenståndsmätare i renvattenbehållaren med visartavla i maskinhuset.....	2,000
Ombyggnad av befintligt luftningsfilter	11,500
	Summa kronor 89,000

I de sålunda beräknade kostnaderna ingå kostnader för ritningar och kontroll samt diverse och oförutsedda kostnader.

Medicinalstyrelsen har infordrat sjukhusdirektionens utlåtande över Bergströms förslag. Direktionen har i anledning härav till styrelsen överlämnat och såsom eget yttrande åberopat ett av t. f. sysslomannen G. Ström till direktionen avgivet tjänstememorial i ärendet.

Ut i detta tjänstememorial anføres, bland annat, följande.

Vattenförbrukningen vid sjukhuset hade sedan flera år tillbaka legat över — tidvis, särskilt under den varma årstiden, betydligt över — filtreringsanordningarnas leveransmöjligheter. Genom forcerad drift och påskyndad filtrering hade den erforderliga kvantiteten likväl kunnat utvinnas, men det hade skett på bekostnad av vattnets kvalitet, som tidvis under sommarmånaderna varit mycket otillfredsställande. Men en påskyndad filtrering lämnade icke blott ett med hänsyn till smak och utseende otillfredsställande vatten, den ökade, såsom ingenjören Bergström i sitt förslag framhölle, i hög grad

riskan för smittoömnens överförande genom vattnet och kunde med andra ord vara direkt hälsovådlig.

Förutom utvidgning av filteranordningarna för mälarvatten hade ingenjören Bergström föreslagit ombyggnad av det nuvarande grundvattenverket. Detta befunde sig sedan flera år tillbaka i ett mycket bristfälligt skick, och behovet av ombyggnad vore ytterligt trängande. Ingenjören Bergström hade vidare föreslagit, att nuvarande tak av trä över renvattenbehållaren ersattes av tak av armerad betong med jordbetäckning. Det nuvarande taket vore utsatt för röta och svampbildning, och den föreslagna åtgärden vore därför synnerligen behöfelig. Slutligen upptog förslaget betongplan för upplag och maskin för tvättning av filtersand. Den tvättade sanden upplagrades nu i en provisorisk ficka av plank, och tvättningen av sanden verkställdes för hand, vilket vore både tidsödande och dyrbart. Behovet av de nu föreslagna anordningarna hade också sedan länge varit aktuellt, men frågan hade fått anstå i avvaktan på nu föreliggande förslag.

Medicinalstyrelsen och byggnadsstyrelsen hava tillstyrkt förslaget ifråga.

Departementschefen har i ärendet anfört följande:

»Vad i ärendet förekommit synes mig visa, att åtgärder för utvidgning av vattenledningsverket vid Sundby sjukhus vid Strängnäs oundgängligen måste vidtagas. Det förslag, som här framlagts i sådant hänseende, synes väl ägnat att komma till utförande. Jämväl övriga föreslagna åtgärder torde böra vidtagas. Då risken, att epidemi kan komma att uppstå till följd av de nuvarande bristerna, lär vara ständigt överhängande, synes beslut om ifrågavarande arbeten nu böra fattas, oaktat förslag till plan rörande utförandet av större renoveringsarbeten vid sinnessjukhusen ännu icke föreligger. Medel för ändamålet torde böra utgå av förevarande anslag. Som jag icke har något att erinra mot kostnadsberäkningarna, förordar jag således, att under anslaget till hospitalsbyggnader för utförandet av ifrågavarande arbeten för nästa budgetår beräknas ett belopp av 89,000 kronor.»

Länsplatser vid de statliga sinnessjukhusen.

I § 1 mom. 2 av förnyade stadgan den 14 juni 1901 (nr 48) angående sinnessjuka föreskrevs, att tillfälle till vård av sinnessjuka i de fall, om vilka § 46 i stadgan förmålde, skulle inom varje län beredas vid något av dess lasarett. Stadgandet i § 46 innebar, att sinnessjuk, vilken vore i trängande behov av vård å hospital, skulle, till dess plats därstädes kunde beredas honom, för någon kortare tid njuta vård å länslasarett mot avgift, som landstinget ägde bestämma. Enahanda rätt till vård å lasarett skulle tillkomma sinnessjuk, för vilken inträde å hospital beviljats, då tillfälliga omständigheter hindrat hans omedelbara insändande till hospital.

Dessa bestämmelser kompletterades med vissa föreskrifter i lasarettstadgan den 18 oktober 1901 (nr 83). I dennas § 4 var sålunda stadgat, att inom varje landstingsområde skulle, såvida icke landstinget med Kungl. Maj:ts tillstånd anordnat särskild upptagningsanstalt för sinnessjuka, vid något av områdets lasarett finnas en på lämpligt sätt anordnad avdelning för sådan tillfällig vård av sinnessjuka, varom i stadgan angående sinnes-

sjuka förmäldes. Föreskriften gällde enligt bestämmelse i lasaretsstadgan även stad, som icke deltog i landsting.

Den skyldighet att i viss utsträckning bereda vård åt sinnessjuka, som sålunda förefanns och vilken jämväl funnits enligt tidigare gällande bestämmelser, hava ett flertal landsting ävensom Göteborgs stad fullgjort därigenom, att upptagningsanstalt upprättats i samband med något statens hospital. Därvid har tillgått så, att efter medgivande av riksdagen mellan Kungl. Maj:t och vederbörande landsting eller stad träffats avtal med innehåll bland annat, att landstinget respektive staden skulle uppföra och underhålla viss sjukvårdsbyggnad vid hospitalet och mot en av Kungl. Maj:t fastställd dagavgift erhålla vård för visst antal patienter, samt att staten och landstinget eller staden skulle äga rätt att uppsäga avtalet med viss uppsägningstid, varefter staten skulle vara skyldig ersätta landstingets eller stadens kostnad för byggnaden med visst belopp, högre om uppsägningen skett av staten än om landstinget eller staden uppsagt avtalet. Förekomsten av dylika till statshospital förlagda upptagningsanstalter framgår närmare av en i 1928 års hospitalsbyggnadsproposition (nr 165, sid. 4) intagen översikt, vartill utskottet torde få hänvisa.

Såväl sinnessjukstadgan som lasaretsstadgan av år 1901 hava numera upphört att gälla. De bestämmelser i de upphävda stadgorna, som här berörts, äro emellertid ersatta av en föreskrift i 22 § bland övergångsbestämmelserna i lagen den 22 juni 1928 (nr 302) om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus. Enligt sist avsedda föreskrift skall jämväl efter nämnda lags ikraftträdande, i den mån ej Konungen annorledes förordnar, inom varje landstingsområde, så ock i stad, som ej deltagit i landsting, finnas särskild av landstinget eller staden driven upptagningsanstalt för sinnessjuka eller ock vid något av landstinget eller staden drivet sjukhus vara anordnad avdelning för tillfällig vård av sådana sjuka.

I 1928 års plan för anskaffande av nya hospitalsplatser ingick även att staten skulle övertaga de av landsting eller städer vid statens sinnessjukhus inrättade upptagningsanstalterna, de s. k. länsplatserna vid nämnda sinnessjukhus.

I den vid 1930 års hospitalsbyggnadsproposition (nr 150) fogade översikten över beräknade kostnader för nyanskaffning av hospitalsplatser m. m. under budgetåren 1928/1929—1937/1938 hava medel beräknats för statsverkets övertagande av länsplatserna vid de statliga sinnessjukhusen först från och med budgetåret 1935/1936. Frågan härom har emellertid redan nu i viss mån aktualiserats. Detta har skett därigenom, att avtalen rörande två särskilda upptagningsanstalter blivit uppsagda.

I detta sammanhang har departementschefen anmält, att medicinalstyrelsen i skrivelse den 29 mars 1930 på anförda skäl hemställt om upphävande av landstingens och i landsting ej deltagande städers skyldighet att hålla upptagningsanstalt för sinnessjuka eller anordna avdelning för tillfällig vård av sådana sjuka, vilken framställning departementschefen dock ännu ej funnit skäl underställa Kungl. Maj:t till prövning och avgörande. Anledningen

till sistberörda förhållande har varit, att det syntes departementschefen lämpligt att, före det beslut fattas om ett generellt upphävande av ifrågavarande skyldighet, man finge utrönt vederbörande landstings ställning till frågan om inlösningsfrån statens sida av de vid sinnessjukhusen förlagda upptagningsanstalterna. Utredning för vinnande av upplysning härom hade också igångsatts av medicinalstyrelsen.

Departementschefen har härefter övergått till avtalsuppsägningarna. Den ena av dessa berör avtalet rörande upptagningsanstalten vid S:t Lars sjukhus i Lund (förutvarande Lunds hospital och asyl); den andra avtalet beträffande upptagningsanstalten vid Restads sjukhus vid Vänersborg (förutvarande Vänersborgs hospital och asyl). Förstnämnda avtal har uppsagts av Malmöhus läns landstings förvaltningsutskott i skrivelse den 17 september 1930, och det andra avtalet har blivit uppsagt av Älvsborgs läns landsting i skrivelse den 10 november 1930. Sistnämnda avtalsuppsägning har skett under förutsättning, att Kungl. Maj:t bifölle en av landstinget samtidigt gjord hemställan om befrielse för landstinget från skyldigheten att hålla upptagningsanstalten vid Restads sjukhus.

Vad först angår det av *Malmöhus läns landstings förvaltningsutskott* uppsagda avtalet erinras om att i detsamma föreskrivits, bland annat, att staten och landstinget skulle hava ömsesidig rätt till uppsägning av överenskomsten, att upphöra två år efter uppsägningen med skyldighet för staten att ersätta landstinget kostnaden för byggnaden, därest uppsägningen skedde av staten, med det belopp, som bestämdes av fem gode män, varav staten och landstinget skulle utse två vardera och de sålunda valda den femte, dock att värdet ej finge överstiga verkliga kostnaden för byggnadens uppförande, samt, därest uppsägningen ägde rum från landstingets sida, med två tredjedelar av det på förenämnda sätt bestämda värdet.

Den verkliga byggnadskostnaden har uppgivits till 88,890 kronor 90 öre. Genom ett förvärf av byggnaden skulle statens sinnessjukvård tillföras 28 nya platser.

Vidkommande härefter det av *Älvsborgs läns landsting* uppsagda avtalet äro de däri förekommande bestämmelserna om rätt till uppsägning och om statens ersättningsskyldighet efter uppsägning och sättet för ersättningens bestämmande överensstämmande med de i avtalet rörande upptagningsanstalten vid S:t Lars sjukhus i Lund meddelade bestämmelserna i samma ämnen.

Kostnaderna för uppförande av upptagningsanstalten vid Restads sjukhus vid Vänersborg hava enligt uppgift uppgått till 115,180 kronor 4 öre. Anstalten omfattar 30 vårdplatser.

Departementschefen har i ärendet anfört följande:

»Uppenbarligen hava de avtalsuppsägningar, som i det föregående behandlats, skett allenast under den förutsättningen, att landstingen, efter det upptagningsanstalterna inlösts av staten, skola vara befriade från den enligt övergångsbestämmelserna till sjukhuslagen, intill dess Kungl. Maj:t annor-

lunda förordnar, bestående skyldigheten för dem att för sinnessjuka hålla upptagningsanstalt eller avdelning vid sjukhus. Vid dylikt förhållande kan givetvis Kungl. Maj:t genom att ej förordna om sådan befrielse föranleda, att uppsägningarna bliva utan resultat.

Tydligt är att, om ifrågavarande upptagningsanstalter inlösas på grund av de skedda avtalsuppsägningarna, detta skulle innebära visst avsteg från beräkningarna i den vid 1930 års hospitalsbyggnadsproposition fogade kostnadsöversikten. Enligt denna skulle medel för statens övertagande av länsplatser vid sinnessjukhusen, såsom i det föregående angivits, anvisas första gången för budgetåret 1935/1936, medan, om uppsägningarna bliva gällande, statens inlösningsplikt skulle inträda under hösten 1932 och anslag för ändamålet alltså skulle behöva begäras redan för budgetåret 1932/1933. Emellertid bör beaktas, att inlösnings efter uppsägning från landstings sida ter sig ekonomiskt betydligt förmånligare för staten än sådan inlösnings efter avtalsuppsägning från statens sida. I det förra fallet har staten nämligen att ersätta vederbörande landsting med allenast två tredjedelar av det ersättningsbelopp, som skall utgå i det senare fallet. Då härtill kommer, att, såsom jag förut nämnt, statsmakterna redan torde i princip hava gått in för att den anstaltsvård beträffande sinnessjuka, som tills vidare enligt de äldre bestämmelserna bestrides i anstalter eller byggnader, tillhöriga landsting och i landsting ej deltagande städer, bör avvecklas, läser i förevarande fall Kungl. Maj:t ej böra genom vägran att dispensera från förutnämnda skyldighet hindra avtalsuppsägningarna att träda i tillämpning.

Enligt bestämmelserna i avtalen skola desamma på grund av uppsägningarna upphöra att gälla under hösten 1932. Malmöhus läns landstings förvaltningsutskott har emellertid ifrågasatt tidigare inlösnings av upptagningsanstalten vid S:t Lars sjukhus i Lund. För min del kan jag av skäl som sammanhånga med vad nyss anförts rörande den här föreliggande avvikelser från den uppgjorda hospitalsbyggnadsplanen icke tillstyrka, att anstalterna inlösas vid tidigare tidpunkt, än som följer av statens skyldighet enligt avtalen. Däremot torde anslag för möjliggörande av inlösningarna böra begäras av riksdagen nästkommande år. Hinder läser emellertid icke böra möta att ifrågavarande anstaltsavdelningar övertagas och landstingen formellt befrias från sina skyldigheter enligt sjukhuslagen och avtalen redan vid en tidigare tidpunkt. Beslut i dylikt hänseende bör emellertid givetvis ej fattas, innan riksdagen haft tillfälle angiva sin ställning till frågan. Möjligen kan det också därefter komma att visa sig lämpligt, att sådana beslut fattas först i samband med den slutliga prövningen av medicinalstyrelsens framställning i skrivelsen den 29 mars 1930, vilken prövning ej torde böra företagas, innan den av medicinalstyrelsen igångsatta, i det föregående omnämnda utredningen blivit slutförd.»

Sammanfattning.

I enlighet med vad i det föregående vid behandlingen av de särskilda byggnadsföretagen anförts skulle för nästa budgetår medel behöva anvisas till arbeten vid följande anstalter och med följande belopp:

Umedalens sjukhus	kronor 2,300,000
Ryhovs	»	» 1,650,000
S:t Lars	»	» 337,000
S:t Sigfrids	»	» 850,000
Birgittas	»	» 281,000
Sinnesslöanstalten i Lund	» 1,300,000
Sundby sjukhus	» 89,000
		<hr/>
		Summa kronor 6,807,000

Därutöver har ansetts böra reserveras visst belopp att ställas till Kungl. Maj:ts disposition för bestridande av kostnader för underhåll av byggnader vid Ryhovs sjukhus i Jönköping, för vilket ändamål byggnadsstyrelsen begärt 8,000 kronor, samt för vissa utredningar m. m. Detta belopp har uppskattats till omkring 30,000 kronor.

Det erforderliga anslagsbeloppet skulle enligt dessa beräkningar bliva omkring 6,837,000 kronor. Med hänsyn till beräknade reservationer har emellertid anslagsbehovet ansetts kunna begränsas till i runt tal 6,400,000 kronor.

Med avseende å medlens fördelning har liksom tidigare år ansetts böra fasthållas, att den angivna beräkningen icke avser att vara i detalj bindande för medlens disposition. I den mån så med hänsyn till sättet för byggnadsarbetenas bedrivande eller eljest kan befinnas lämpligt, har det för byggnadsplanens genomförande i stället syntts vara förmånligt, att en ökning av beräknad medelsdisposition för ett visst ändamål kan ske, mot det att motsvarande minskning vidtages i de anvisade medlen för ett annat ändamål.

Det belopp å 1,300,000 kronor, som enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle utgå från statsverkets fond av rusdrycksmedel, är avsett till bestridande av kostnaderna för arbeten med uppförandet av sinnesslöanstalten i Lund.

Vid den prövning, utskottet ägnat de förslag, som i förevarande proposition framstälts, har utskottet behandlat frågorna i den ordning vari de i propositionen upptagits.

*Utskottets
yttrande.*

Vad sålunda till en början beträffar spörsmålet om den till uppförande å Vaxön ifrågasatta anstalten för vård av vuxna, svårskötta, obildbara sinnesslöa av kvinnligt kön har, såsom statsrådsprotokollet utvisar, departementschefen ansett sig icke kunna taga slutlig ståndpunkt till denna fråga, förrän å ena sidan man erhållit kännedom om de möjligheter, som kunde finnas, att disponera det omförmälda kasernetablissemnet därstädes för andra ändamål, och å andra sidan frågan om beredande av vård av kvinnliga vuxna, obildbara sinnesslöa i särskilda paviljonger vid statens sinnessjukhus föreläge i sådant skick, att den kunde närmare bedömas ur sjukvårds- och ekonomisk synpunkt. Till denna departementschefens mening ansluter sig utskottet och får sålunda förorda att med avgörandet av denna fråga må tillsvidare anstå.

Till fortsättande av byggnadsarbetena å Umedalens sjukhus har, såsom nämnts, för nästkommande budgetår beräknats ett belopp av 2,300,000 kronor. Mot förslaget härutinnan har utskottet, med hänsyn till angelägenheten av att detta sjukhus snarast möjligt färdigställas, icke haft något att erinra.

Att, på sätt föreslagits, 1,650,000 kronor beräknas för nästa budgetår till de fortsatta arbetena för det av Jönköpings regemente tidigare disponerade kasernetablissemmentets i Jönköping omändring till sinnessjukhus, har utskottet ock funnit sig böra tillstyrka.

Likaledes biträder utskottet Kungl. Maj:ts förslag om fortsatt anslag till den av 1930 års riksdag beslutade ombyggnaden av första klass paviljongerna vid S:t Lars sjukhus i Lund.

Däremot har utskottet icke utan stor tvekan funnit sig böra ansluta sig till Kungl. Maj:ts förslag om medels beräknande för en ångpannebyggnad m. m. vid sistnämnda sjukhus. Utskottet får i detta hänseende erinra om, att 1930 års riksdag uttalat önskvärdheten av att vid eventuellt uppkommande krav å renoveringsarbeten vid sinnessjukhusen en plan måtte framläggas för riksdagen för belysande dels av omfattningen av sådana arbeten och dels av den ordning, i vilken arbetena borde ifrågakomma. Då, såsom av statsrådsprotokollet framgår, en dylik plan ännu icke kunnat slutföras, har utskottet, såsom nämnts, icke kunnat undgå att ställa sig tveksamt till det förslag, varom nu är fråga. Med hänsyn till de uttalanden, som beträffande detta spörsmål gjorts från sakkunnigt håll — utskottet syftar härvid närmast på de riskmoment, som skulle kunna uppstå, därest arbetena icke snarast komma till utförande — har utskottet emellertid ansett sig icke kunna motsätta sig Kungl. Maj:ts förslag i denna del. Mot de beräknade kostnaderna har utskottet icke funnit skäl till erinran.

För fortsättande av ny- och ombyggnadsarbetena vid S:t Sigfrids sjukhus vid Växjö har Kungl. Maj:t för budgetåret 1931/1932 beräknat ett belopp av 850,000 kronor och för fortsättande av ombyggnads- och ändringsarbetena vid Birgittas sjukhus i Vadstena har ett belopp av 281,000 kronor ansetts erforderligt. Till Kungl. Maj:ts förslag i nu nämnda delar får utskottet ansluta sig.

Såsom i propositionen erinrats, beslöt sistlidet års riksdag, att en anstalt för 600 svårskötta, obildbara sinnesslöa av mankön finge, i huvudsaklig överensstämmelse med vad riksdagen i skrivelse nr 361 angivit, anordnas genom ändring och utbyggnad av det ofullbordade kasernetablissemmentet i Lund för en beräknad kostnad av högst 4,140,000 kronor. De för de förberedande arbetenas igångsättande erforderliga medlen ansåg riksdagen kunna begränsas till 100,000 kronor för innevarande budgetår. Riksdagen uttalade ock, att riksdagen förväntade, att i de avseenden, där alternativa förslag förekommit, förslag härutinnan skulle föreläggas 1931 års riksdag.

Vid den granskning, utskottet ägnat det nu framlagda förslaget, till grund varför förelegat ett av kasernkommittén utarbetat förslag i frågan, och därvid prövningen icke begränsats allenast till de punkter, där olika meningar

yppats utan avsett sistsagda förslag i dess helhet, har utskottet i likhet med departementschefen funnit detsamma i stort sett lämpa sig att komma till utförande, dock att starka skäl synts utskottet tala för att de avvikelser från förslaget, som förordats av departementschefen, därvid böra iakttagas. Vad departementschefen anfört i fråga om överflyttning till ifrågavarande anstalt från vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte av manliga asylister med ledsyn och om direkt intagning av dylika i anstalten, har icke föranlett erinran från utskottets sida. Anledning till frågående av den uppgjorda beräkningen rörande anslagsbehovet för nästkommande budgetår har ej heller synts utskottet föreligga.

För utvidgning av vattenledningsverket vid Sundby sjukhus vid Strängnäs har, såsom nämnts, beräknats ett belopp av 89,000 kronor.

Enligt vad utredningen i detta ärende giver vid handen, har sedan ett flertal år tillbaka starkt behov av utvidgning av sagda vattenledningsverk gjort sig gällande, i det att filtreringsanordningarna visat sig otillräckliga och det nuvarande grundvattenverket befunnit sig i ett bristfälligt skick. I likhet med departementschefen har utskottet fördenskull, och med hänsyn till risken av att epidemi kan komma att uppstå till följd av de nuvarande bristerna, funnit beslut om ifrågavarande arbetens verkställande nu böra fattas, oaktat förslag till plan rörande utförande av större renoveringsarbeten vid sinnessjukhusen nu icke föreligger. Utskottet har vid prövning av Kungl. Maj:ts förslag ansett sig böra tillstyrka detsamma.

Då vad i övrigt i förevarande proposition föreslagits och anförts icke givit utskottet anledning till erinran, får utskottet alltså hemställa,

att riksdagen må

I) besluta, att vid St Lars sjukhus i Lund skola i huvudsaklig överensstämmelse med av chefen för socialdepartementet i statsrådsprotokollet över socialärenden den 20 februari 1931 till omedelbart utförande förordade förslag verkställas vissa nybyggnads- och andra arbeten för en beräknad kostnad av sammanlagt högst 575,000 kronor;

II) besluta, att den anstalt för vuxna, svårskötta, obildbara sinnesslöa av mankön, som enligt beslut av 1930 års riksdag må inrättas genom omändring och utbyggnad av det ofullbordade kasernetablissemnet i Lund för en beräknad kostnad av högst 4,140,000 kronor, skall anordnas i huvudsaklig enlighet med av departementschefen förordat förslag;

III) besluta, att i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen förordat förslag ändringsarbeten å vattenverket vid Sundby sjukhus vid Strängnäs skola utföras för en beräknad kostnad av högst 89,000 kronor; samt

IV) under femte huvudtiteln, avdelningen medicinalstaten samt hälso- och sjukvården, underavdelningen sjukvårdsanstalterna, till hospitalsbyggnader för budgetåret 1931/1932 anvisa ett extra reservationsanslag av 6,400,000 kronor.

Beträffande sättet för täckande av det för omändring och utbyggnad av det för södra skånska infanteriregementet påbörjade kasernetablissemmentet i Lund till anstalt för vuxna, svårskötta, obildbara sinnesslöa av mankön äskade anslaget å 1,300,000 kronor kommer utskottet att framdeles under riksdagen avgiva utlåtande.

Stockholm den 30 april 1931.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *S. H. Kvarnzelius, A. C. Lindblad, O. Bergqvist, C. P. V. Nilsson* i Gränebo, *Oscar Olsson, C. I. Asplund, J. G. Waller, C. G. V. Hammar skjöld, O. A. Ernfors, A. Thelin, K. A. W. Björck* och *J. Pålsson*;

från andra kammaren: herrar *A. Anderson* i Råstock, *A. Wiklund* i Brattfors, *C. R. Jansson* i Falun, *S. Bengtsson* i Norup, *G. Strindlund, E. J. Wigforss, E. G. E. Eriksson* i Stockholm, *J. Olofsson* i Digernäs, *O. Andersson* i Höör, *Ø. E. F. Järte, G. Persson* i Falla och *F. V. Sandwall*.